

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

PROGRAMU WSPÓŁPRACY PRZYGRANICZNEJ W OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU

4 czerwiec 2007

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	3
2.	Procedura i metodyka przygotowania prognozy	3
3.	Przedmiot prognozy.....	6
3.1.	Priorytety i cele Programu.....	7
3.2.	Powiązanie z innymi strategicznymi dokumentami	13
4.	Analiza stanu środowiska.....	16
4.1.	Charakterystyka stanu środowiska.....	16
4.2.	Identyfikacja obszarów wrażliwych.....	24
4.3.	Istotne problemy środowiskowe rejonu południowego Bałtyku	35
5.	Cele środowiskowe.....	36
6.	Określenie znaczących rezultatów.....	41
7.	Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu.....	58
7.1.	Kierunki działania.....	58
7.2.	Uwarunkowania oceny w odniesieniu do charakteru Programu	61
8.	Monitoring.....	62
9.	Podsumowanie.....	65
10.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	69
11.	Literatura	73

1. Wprowadzenie

Podstawą prawną wykonania niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko projektu dokumentu Programu współpracy przygranicznej w obszarze południowego Bałtyku są zapisy dyrektyw UE oraz krajowych ustaw państw, których jednostki terytorialne należą do obszaru objętego Programem. Zakłada się, że ustawy te przenoszą regulacje dotyczące oceny oddziaływania na środowisko planów i programów zawarte w Dyrektywie Parlamentu i Rady Europy Nr 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny skutków niektórych planów i programów.

Dyrektywa 2001/42/EC (tzw. Dyrektywa SEA) "w sprawie oceny skutków na środowisko niektórych planów i programów", przyjęta dnia 31 maja 2001 przez Parlament Europejski a 5 czerwca przez Radę Europy, wymaga wykonania oceny oddziaływania na środowisko niektórych planów i programów, które mogą mieć negatywny znaczący wpływ na środowisko. Przygotowany raport o przewidywanych negatywnych skutkach dla środowiska powinien być poddany konsultacjom społecznym, a następnie wyniki konsultacji powinny zostać uwzględnione w końcowej wersji raportu przed jej przyjęciem. Instytucje odpowiedzialne za przygotowanie raportu powinny go udostępnić po przyjęciu oraz poinformować, w jaki sposób ocena środowiskowa została uwzględniona.

2. Procedura i metodyka przygotowania prognozy

Procedura oceny oddziaływania na środowisko według Dyrektywy obejmuje następujące fazy:

- "*Screening*", czyli sprawdzenie, czy plan lub program podlega legislacji związanej ze strategiczną oceną oddziaływania na środowisko (według prawa polskiego prognozą oddziaływania na środowisko),
- "*Scoping*", czyli określenie zakresu analizy, oceny oraz przyjętych wymaganych założeń, "Dokumentacja stanu środowiska", stanowiąca przegląd istotnych aspektów istniejącego stanu środowiska, będącą jednocześnie podstawą, na której opierają się oceny oraz poziom odniesienia dla wdrażania Programu.
- "Określenie przewidywanych (nie marginalnych) wpływów na środowisko ", Program współpracy przygranicznej w obszarze południowego Bałtyku nie określa szczegółowo zadań jakie będą wspierane w ramach programu, stąd ocena formułuje raczej kierunki zmian. Nie określa w sposób ilościowy zmian, które mogą nastąpić w konkretnie wyznaczonej przestrzeni., W zależności od potencjalnej skali oddziaływania w prognozie wskazane są rozwiązania alternatywne bądź działania minimalizujące potencjalne oddziaływania na środowisko,
- Informacja i konsultacje społeczne,
- Wsparcie decyzji oraz
- Monitoring efektów planu lub programu po jego wdrożeniu. W tym celu w prognozie określone są sposoby monitorowania oraz wyznaczone wskaźniki środowiskowe.

Dyrektywa europejska zawiera także inne oddziaływania poza środowiskowymi, takie jak wpływ na dobra materialne i zabytki archeologiczne. W większości krajów europejskich została ona

poszerzona o włączenie aspektów gospodarczych i społecznych w duchu zrównoważonego rozwoju.

Celem dyrektywy dotyczącej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest zapewnienie, aby skutki środowiskowe niektórych planów i programów zostały zidentyfikowane i ocenione podczas opracowywania tych dokumentów przed ich przyjęciem do realizacji. Podczas konsultacji zarówno władze odpowiedzialne za ochronę środowiska jak i społeczeństwo mogą przekazać swoje opinie, a następnie wszystkie wyniki konsultacji zostają włączone w ostateczny dokument prognozy oraz uwzględnione w dalszych etapach procedury planowania. Po przyjęciu planu lub programu społeczeństwo zostaje poinformowane o podjętej decyzji. W przypadku przewidywanego oddziaływania transgranicznego kraj, na terenie którego może ono wystąpić oraz jego społeczeństwo zostają poinformowane i mają możliwość przedstawienia swoich uwag, które również zostają włączone do procesu podejmowania decyzji.

Strategiczna ocena ma na celu wspieranie przejrzystości procesu planowania przez włączenie społeczeństwa oraz uwzględnienie aspektów środowiskowych. Ma również na celu wspieranie realizacji zasad zrównoważonego rozwoju.

Procedura prognozy oddziaływania na środowisko miała charakter interaktywny. Stanowiła proces, w którym końcowa wersja dokumentu bazowego powstała jako wynik współpracy dwóch zespołów:

- Wspólnego Komitetu Programującego współpracującego z ekspertami nad dokumentem bazowym oraz
- zespołu autorów prognozy, oceniającego ten dokument z punktu widzenia oddziaływania na środowisko oraz zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Taki model realizacji pracy gwarantował wypełnienie wymagań metodycznych (i prawnych) i osiągnięcie głównego celu, jaki jest stawiany przed prognozą oddziaływania na środowisko. w tym

- b) identyfikację istotnych aspektów istniejącego stanu środowiska i potencjalne ich zmiany w przypadku braku realizacji planu lub programu;
- c) ocenę stanu środowiska na obszarach objętych potencjalnym znaczącym zagrożeniem;
- d) identyfikację istniejących problemów dotyczące środowiska istotne z punktu widzenia planu lub programu, w szczególności problemy odnoszące się do obszarów o specjalnym znaczeniu dla środowiska, takich jak obszary wyznaczone zgodnie z dyrektywą 79/409/EWG i 92/43/EWG;
- e) ocenę programu w odniesieniu do celów ochrony środowiska, ustanowione na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym lub Państwa Członkowskiego, istotne z punktu widzenia planu lub programu, oraz sposób, w jaki te cele i inne aspekty środowiskowe zostały uwzględnione w trakcie jego przygotowywania;
- f) określenie potencjalnego znaczącego wpływu na środowisko, w tym w odniesieniu do kwestii różnorodności biologicznej, populacji, zdrowia ludzkiego, fauny, flory, powierzchni ziemi, wody, powietrza, czynników klimatycznych, dóbr materialnych, dziedzictwa kulturowego obejmującego dziedzictwo architektoniczne i archeologiczne, krajobrazu oraz wzajemne powiązania między powyższymi czynnikami;
- g) określenie przewidywanych środków w celu zapobiegania, redukcji i w jak największym stopniu kompensacji ewentualnych znaczących niepożądanego wpływu na środowisko wynikającego z realizacji planu lub programu;
- h) opis uzasadnienia wyboru przyjętych rozwiązań alternatywnych oraz opis sposobu, w jaki ocena była podjęta, w tym także wskazanie trudności (takich jak niedostatki techniki lub brak know-how) napotkane podczas zestawiania wymaganych informacji;
- i) opis przewidywanych środków w zakresie monitoringu, zgodnie z art. 10;

j) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym informacji przekazanych zgodnie z powyższymi pozycjami.

Przedmiotem prognozy był dokument bazowy w wersji z marca 2007 r. Główna ocena została poprzedzona analizą, czy i w jakim zakresie zapisy tego dokumentu będą wspierały realizację celów umieszczonych w dokumentach strategicznych odnoszących się do problematyki środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Metoda prognozy oddziaływania na środowisko

Przyjęto, że wpływ na środowisko będzie analizowany w ujęciu dwupłaszczyznowym:

1. Zasobów i chłonności,
2. Ekosystemowości, bioróżnorodności i dziedzictwa przyrodniczego oraz kulturowego.

W odniesieniu do pierwszej płaszczyzny oceniane jest oddziaływanie na zasoby środowiskowe, w tym nieodnawialne oraz na zmianę chłonności środowiska w relacji do emitowanych z procesów antropogenicznych substancji. W przypadku drugiej płaszczyzny analizie poddane są relacje systemowe, zarówno systemu przyrodniczego, jak i przestrzennego, a także koincydencja zjawisk gospodarczych, społecznych i środowiskowych w ujęciu makroskalowym i długoterminowym. W pewnym uproszczeniu, w pierwszym przypadku mamy podejście oceny typu – *ile zmian*, a w drugim – *jakie zmiany*.

Oceny dokonał panel ekspertów przy wykorzystaniu Techniki Grupy Imiennej.

Panel tworzyło czterech wysokokwalifikowanych ekspertów, którzy:

- dokonali w przeszłości bardzo wielu ocen i prognoz oddziaływania na środowisko dla bardzo szerokiej klasy przedsięwzięć, w tym olbrzymich kompleksów przemysłowych oraz programów i polityk,
- każdy z nich reprezentuje inne pole merytoryczne, począwszy od ekologii, przez planowanie przestrzenne, czynniki sprawcze antropopresji, zrównoważony rozwój, a skończywszy na twórcach metody prognozy oddziaływania na środowisko,
- są ekspertami oceniającymi projekty dla Komisji Europejskiej.

Prowadzącym proces oceniania była osoba spoza grona ekspertów. Zadawała ona kolejno pytania:

- Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska?
- Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe?

Eksperti przygotowywali odpowiedź następującej kategorii:

- Jakiego charakteru będzie skutek – pozytywny lub negatywny,
- Jaki jest okres trwania skutku – krótko- i/lub długotrwały,
- Jaka będzie skala przestrzenna skutku – lokalna i/lub regionalna i/lub ponadregionalna

w kontekście uwzględniana procesów bezpośrednich i pośrednich.

Po iteracyjnym uzgodnieniu oceny była ona zapisywana w tabeli.

W kolejnym kroku odpowiadano na pytanie:

Czy dana grupa działań wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji ?

Po zakończeniu oceny wszystkich grup działań zadane było jeszcze pytanie:

Czy sumaryczne oddziaływanie wszystkich grup działań jest dopuszczalne środowiskowo?

Eksperti przeprowadzili analizę w wyróżnionych płaszczyznach z uwzględnieniem kryteriów określających potencjalne znaczenie wpływu określonego w art. 3 ust. 5 punkt 1 Dyrektywy:

- prawdopodobieństwa, czasu trwania, częstotliwości i odwracalności wpływu,
- skumulowanego charakteru wpływu,
- transgranicznego charakteru wpływu,
- zagrożenia dla zdrowia ludzkiego lub dla środowiska (np. w wyniku awarii),
- rozmiarów i przestrzennego zasięgu wpływu (obszar geograficzny i wielkość populacji prawdopodobnie zagrożonej),
- wartości i wrażliwości obszaru potencjalnie zagrożonego, z tytułu:
- szczególnych właściwości naturalnych lub dziedzictwa kulturowego,
- przekroczonych standardów jakości środowiska lub wartości dopuszczalnych,
- intensywnego użytkowania gruntów,
- wpływ na obszar lub krajobrazy posiadające uznany krajowy, wspólnotowy lub międzynarodowy status ochronny.

Eksperti przeprowadzili analizę w wyróżnionych płaszczyznach z uwzględnieniem:

- charakterystyki planów i programów mających powiązanie z ocenianym programem z uwzględnieniem w szczególności:
- stopnia, w jakim plan lub program ustala ramy dla projektów i innych działań albo w zakresie warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania, albo przez alokację zasobów,
- stopnia, w jakim plan lub program wpływa na inne plany i programy, w tym plany i programy w hierarchii,
- przydatności planu lub programu dla uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania stałego rozwoju,
- problemów dotyczących środowiska, mających związek z planem lub programem,
- przydatności planu lub programu dla wdrażania prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego środowiska (np. plany i programy związane z zarządzaniem odpadami lub ochroną wód).

Wszystkie oceny przedstawione są w zbiorczej tabeli. Całość zamyka podsumowująca syntetyczna prognoza oddziaływania Programu POWT PB na środowisko.

3. Przedmiot prognozy

Program obejmuje obszar 114,63 tys.km² zlokalizowanych w pięciu państwach Unii Europejskiej w obszarze Południowego Bałtyku

W skład obszaru objętego Programem wchodzi następujące jednostki terytorialne na poziomie NUTS III:

- W Polsce: Szczeciński, Koszaliński, Słupski, Gdański, Gdańsk-Gdynia-Sopot oraz jako przyległy (zgodnie z „zasadą 20%”) podregion Elbląski,
- W Szwecji: regiony Kalmar, Blekinge, Skane oraz jako przyległy: region Kronoberg,
- W Niemczech następujące podregiony regionu Mecklenburg-Vorpommern: Greifswald, Rostock, Stralsund, Wismar, Bad Doberan, Nordvorpommern, Nordwestmecklenburg, Ostvorpommern, Rugen, Uecker-Randow,
- W Danii: regionalny okręg Bornholm oraz jako obszar przyległy: Zealand,
- Na Litwie: region Klaipėda oraz jako regiony przyległe: Taurage i Telsiai.

Ogólnym celem Programu dla obszaru Południowego Bałtyku jest wzmocnienie zrównoważonego rozwoju Obszaru Południowego Bałtyku poprzez wzrost konkurencyjności

oraz promocję integracji wśród jego mieszkańców i instytucji. Oznacza to, że Program powinien koncentrować się na rozwiązywaniu problemów wspólnych w tym obszarze, wymagających zastosowania wspólnych rozwiązań. W szczególności powinna być realizowana promocja wspólnych wysiłków na rzecz tworzenia korzystnych warunków dla wzrostu i tworzenia nowych miejsc pracy ponad granicami, a także zapewnienia dobrego środowiska społecznego, kulturowego i przyrodniczego zarówno dla mieszkańców jak i turystów w tym obszarze.

3.1. Priorytety i cele Programu

Dokument Programu zawiera dwa priorytety:

- **Konkurencyjność gospodarcza**, priorytet koncentrujący się na działaniach promujących integrację rynku gospodarczego i rynku pracy w obszarze Programu, transfer wiedzy oraz know-how pomiędzy prywatnymi i publicznymi aktorami procesów gospodarczych, a także poprawę dostępności
- **Atrakcyjność i wspólna tożsamość**, priorytet koncentrujący się na działaniach promujących zrównoważone wykorzystanie gospodarcze zasobów naturalnych oraz dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki, rozwoju źródeł energii odnawialnej oraz oszczędności energii, zarządzania zagrożeniami środowiskowymi jak również inicjatyw lokalnych wspierających kontakty między ludźmi.

Priorytet 1: Konkurencyjność gospodarcza

Cel: Wzmacnianie procesów ponad granicami zmierzających do stworzenia spójnego rynku w obszarze Południowego Bałtyku

Konkurencyjność gospodarcza obszaru Południowego Bałtyku jako całości jest uwarunkowana kilkoma czynnikami pochodzącymi z przeszłości ale również jest spowodowana współczesnymi trendami globalnymi. Czynniki te decydują o występowaniu czterech głównych różnic i rozbieżności pomiędzy krajami tego obszaru. Zaznaczają się one w:

- poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy częścią północno-zachodnią a południowo-wschodnią obszaru Południowego Bałtyku, co wykazują różnice w poziomie PKB oraz wskaźniki potencjału innowacyjności poszczególnych krajowych gospodarek
- sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy w obszarze Południowego Bałtyku, co pokazują wskaźniki i struktura bezrobocia w poszczególnych krajach obszaru
- poziomie wsparcia publicznego dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i efektywności systemów badań i rozwoju w poszczególnych krajach obszaru, co pokazuje rozkład terytorialny położenia klastrów wiedzy i technologii
- strukturze przestrzennej procesów wzrostu gospodarczego, z koncentracją w dużych ośrodkach miejskich oraz rozproszeniem w obszarach wiejskich i małych miastach.

Wypełniając zalecenia strategii lizbońskiej, Program Południowego Bałtyku może stanowić wkład w działania zmierzające do zniwelowania tych różnic poprzez stymulowanie procesów integrujących transgraniczny rynek w celu zwiększenia jego funkcjonalności. Wprowadzie przy ograniczeniach w zakresie finansowania prywatnych przedsiębiorców, ale Program będzie jednak wspierał rozwój przedsiębiorczości przez tworzenie platform i sieci stanowiących struktury

mające na celu rozwój i wzrost innowacyjności oraz zwiększenie konkurencyjności w sektorze prywatnym.

Program może przyczynić się do poprawy efektywności systemu badań i rozwoju w celu lepszego wykorzystania wyników w gospodarce i lepszego nakierowania ich na aktualne potrzeby. Zatem Program może wspierać rozpowszechnianie i promocję najlepszych modeli systemowych i organizacyjnych, ich dostosowanie do warunków lokalnych jak również integrację rynków wiedzy i informacji.

Program może odegrać żywotną rolę w poprawie współpracy w zakresie zmian i dostosowania systemów edukacji w celu wypełnienia nowych wymagań rynku pracy a także ułatwienia wzrostu mobilności siły roboczej i podziału zasobów ludzkich. Wspólny rynek pracy wymaga wspólnego planowania w dziedzinie edukacji i długofalowego kształcenia, szczególnie dla tych, którzy chcą poprawiać kwalifikacje, podnosić umiejętności, aby sprostać nowym wyzwaniom w zakresie pracy. Niezbędna jest zatem poprawa współpracy między instytucjami rynku pracy a zakładami oraz instytucjami systemu edukacji po to, aby stał się on bardziej dopasowany do nowych wymagań rynku w poszczególnych dziedzinach i lepiej przygotowany na obsługę rosnącego poziomu demograficznego w obszarze Południowego Bałtyku. Program powinien przeanalizować dostępność istniejących ośrodków edukacyjnych i wspomagać rozwój infrastruktury edukacyjnej oraz nowych form edukacji (np. e-learning) w celu wzmocnienia dostępu do nowych form edukacji na każdym poziomie.

Równie ważna jest współpraca instytucji rynku pracy mająca na celu zwiększenie mobilności siły roboczej i podział zasobów ludzkich, co pozwoli z kolei na walkę z bezrobociem, wykluczeniem społecznym, usunie „wąskie gardła” oraz negatywne skutki drenażu mózgow w regionach Południowego Bałtyku.

Obok działań na rzecz integracji gospodarki i rynku pracy Program ma również na celu podniesienie jakości połączeń między regionami. Z perspektywy ponad granicznej widoczne są brakujące połączenia i „wąskie gardła”. Niezbędne jest utworzenie multimodalnego spójnego systemu transportu w rejonie Południowego Bałtyku. Specyfika geograficzna tego obszaru wymaga zwrócenia szczególnej uwagi i wykorzystania możliwości transportu morskiego i powietrznego. Dobrym punktem wyjścia mogą być działania w projektach dotyczących rozwoju transportu, realizowanych w ramach Interreg IIIB, który wzmacnia rolę tego obszaru jako wrót łączących Europę z rynkami Dalekiego Wschodu.

Wszystkie inicjatywy i wysiłki w zakresie poprawy dostępności transportowej powinny zawierać rozwiązania przyjazne środowiskowo. Program może również analizować podaż i popyt na usługi transportowe i stworzyć bodźce wspierające poprawę transportu pasażerskiego w obszarze Południowego Bałtyku.

Działania indykatoryjne służące realizacji priorytetu można podzielić na trzy grupy:

Pod-priorytet 1.1: ***Rozwój przedsiębiorczości***

- Wzmacnianie platform i sieci dla lepszego kontaktu małych i średnich firm w obszarze Południowego
- Wspólne inicjatywy struktur pośredniczących na rzecz MŚP (agencji rozwoju, fundacji gospodarczych, izb handlowych i przemysłowych, izb rzemieślniczych, parków

- technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości itp.) zmierzające do poprawy rozwoju innowacyjności i wzrostu konkurencyjności sektora prywatnego na tym obszarze
- Wzmocnienie sieci badawczych (uniwersytetów i jednostek badawczo-rozwojowych) w kierunku lepszego powiązania z przedsiębiorstwami i lokalnymi władzami,
 - Rozwój rozwiązań praktycznych poprzez wzrost zastosowań międzynarodowych odkryć badawczych w konkretnym środowisku biznesowym
 - Testowanie i rozpowszechnianie najlepszych rozwiązań systemowych i organizacyjnych

Pod-priorytet 1.2: *Integracja szkolnictwa wyższego i rynków pracy*

- Wspólne działania instytucji rynku pracy poświęcone wzrostowi mobilności siły roboczej i przeciwdziałaniu negatywnych procesów na ponadgranicznym rynku pracy (np. drenaż mózgow, bezrobocie młodych, wykluczenie ze względu na płeć, wiek itp.)
- Wspólne działania urzędów pracy organizacji biznesu i instytucji edukacyjnych w celu przygotowania praktycznych rozwiązań w dziedzinie edukacji i szkolenia długo falowego, możliwych do przyjęcia w warunkach zmieniających się wymagań oraz postępującej integracji w obszarze Południowego Bałtyku
- Rozwój praktycznych rozwiązań mających na celu wzmocnienie współpracy w zakresie poprawy dostępności ośrodków edukacyjnych oraz nowych form edukacji (np. e-learning, kursy w ramach wymiany naukowej) na integrującym się rynku pracy w obszarze Południowego Bałtyku
- Uruchomienie i przetestowanie programów dla MŚP w zakresie możliwości ich działań na ponadgranicznym rynku pracy w celu poprawy komunikacji między nimi oraz dialogu i porozumienia międzykulturowego

Pod-priorytet 1.3: *Dostępność transportowa*

- Przygotowanie i wdrożenie studiów wykonalności dla “wąskich gardeł” transportowych oraz brakujących połączeń z włączeniem systemu transportu multimodalnego w obszarze Południowego Bałtyku, na podstawie priorytetowej listy inwestycji o charakterze ponadgranicznym
- Wspólne działania właścicieli infrastruktury, cargo oraz operatorów transportu poświęcone poprawie połączeń transportowych oraz utworzeniu nowych połączeń
- Zapewnienie rozwiązań praktycznych zmierzających do wspierania zrównoważonego rozwoju oraz poprawy usług transportu pasażerskiego w obszarze Południowego Bałtyku.

Priorytet 2: Atrakcyjność i wspólna tożsamość

Cel: Wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i społecznych dla wzmocnienia funkcjonalnej integracji regionów Południowego Bałtyku oraz dla wzmocnienia wizerunku obszaru w Europie i na świecie

Bogate i wyjątkowe zasoby naturalne i kulturowe tego obszaru stanowią poważny i cenny walor integracji gospodarczej społecznej regionów Południowego Bałtyku, znaczący fundament stanowiący o konkurencyjności tego obszaru oraz wyraźny wyróżnik decydujący o jego tożsamości.

Zgodnie ze strategią z Gotheborga zrównoważony rozwój obszaru Południowego Bałtyku wymaga działań prowadzonych równoległe z działaniami w zakresie wzrostu i zapewnienia miejsc pracy, w celu poprawy poziomu świadomości bogactw naturalnych, historycznych i

społecznych obszaru objętego Programem. Równie ważne są działania zmierzające do poprawy dialogu międzykulturowego a tym samym zmniejszenia barier i uprzedzeń, jak również wysiłki zmierzające do tworzenia lepszych powiązań ponadgranicznych i lepszej współpracy z włączeniem szerszych grup społecznych.

Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych w obszarze Południowego Bałtyku wymaga odpowiedniego zarządzania środowiskiem Południowego Bałtyku, które narażone jest na zagrożenia związane z oddziaływaniem zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa oraz przemysłu działającego na tym obszarze jak również z wzrastającego transportu morskiego. Żywotna rola w tym Programie zarządzania wodą w celu stabilnego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku, stan wód jako wspólny problem całego Bałtyku oraz dążność, zarówno na poziomie regionalnym jak i lokalnym, do aktywnego uczestnictwa w działaniach na rzecz lepszej jakości wody – czynią ten Program instrumentalnym w poprawie systemów zarządzania jakością wód usuwaniem ścieków.

Wobec zbliżającego się uchwalenia Polityki Morskiej przez UE, Program może promować środki prewencyjne i zaradcze w przypadku katastrof naturalnych i/lub środowiskowych na morzu bałtyckim, które mogą mieć wpływ na społeczną i gospodarczą stabilizację regionów Południowego Bałtyku. Środki te będą miały charakter ponadgraniczny i będą zmierzały do poprawy kompetencji i współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi w zakresie planowania lokalnego oraz strategii funkcjonalnych a także metod Zintegrowanego Zarządzania Strefą oraz Planowania Przestrzennego Obszaru Morskiego.

Program stanowi narzędzie odpowiednie do wspierania wymiany wiedzy oraz rozwijania wspólnych planów działania w zakresie źródeł energii odnawialnej oraz oszczędności energii, które mogłyby się odnosić do potrzeby efektywniejszego wykorzystania energii oraz do dywersyfikacji źródeł dostaw energii. Przez przygotowanie projektów pilotażowych w takich dziedzinach jak bio-energia czy energia wiatrowa, Program może przyczynić się do zmniejszenia różnic w poziomie wykorzystania energii odnawialnej w obszarze Południowego Bałtyku oraz do wzmocnienia możliwości produkcji i eksportu w przemyśle energetycznym w tym obszarze.

Relatywnie nienaruszona przyroda i zasoby naturalne, malowniczy krajobraz oraz dziedzictwo kulturowe obszaru Południowego Bałtyku sprzyjają rozwojowi każdego rodzaju turystyki. Jest to już teraz bardzo ważny segment gospodarki narodowej i nadal może być wzmocniany przez działania Programu zmierzające do utworzenia międzynarodowego produktu turystycznego uwzględniającego potrzeby ochrony zasobów naturalnych i kulturowych. W efekcie planowanych działań w zakresie tworzenia długotrwałych relacji, rozwiniętych strategii oraz pilotowych inwestycji infrastrukturalnych, obszar Południowego Bałtyku może wzmocnić swoją tożsamość jako jeden z najbardziej atrakcyjnych regionów turystycznych UE. Uwzględniając ten cel, Program może również rozpowszechniać wzory doskonałości wśród firm i organizacji, które w świetle zapotrzebowania przez konsumentów na produkty przyjazne dla środowisk, dążą do poprawy swojego wizerunku w zakresie relacji ze środowiskiem.

Dlatego oczekuje się, że wprowadzanie systemu EMAS jak również dobrowolne eko-etykietowanie produktów przyjaznych dla środowiska przyniesie długotrwałe korzyści dla wspierania zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku.

W celu wzmocnienia wspólnej tożsamości obszaru Południowego Bałtyku Program może również budować kontakty między lokalnymi społecznościami, wykorzystując rozwinięte już sieci i struktury. Jednakże, niezbędne jest takie nakierowanie tej współpracy, aby działała ona na rzecz głębszej integracji obszaru Południowego Bałtyku. Działania wspierające będą skupiać się na wzroście świadomości na temat odmienności gospodarczej, społecznej i kulturowej, co

zapewni wzrost poczucia tożsamości ponadgranicznej, dialog międzykulturowy i porozumienie. Wykorzystując współpracę euro-regionalną Program będzie stanowił platformę współpracy i rozwijania kontaktów na poziomie ponadgranicznym, sięgając poza regiony Południowego Bałtyku, z szerokim udziałem lokalnych społeczności, struktur administracyjnych, organizacji pozarządowych oraz mediów.

Działania indykatywne służące realizacji priorytetu można podzielić na cztery grupy:

Pod-priorytet 2.1: Zarządzanie środowiskiem morza bałtyckiego

- Przygotowanie i wdrożenie małych projektów pilotażowych w zakresie nowoczesnego zarządzania wodą i odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem środowiskowych “gorących miejsc” na obszarach nadbrzeżnych
- Wspólne ponadgraniczne działania zmierzające do zmniejszenia zrzutów pożywek mineralnych z małych rozproszonych źródeł, takich jak farmy, obszary uprawne, małe osiedla oraz prywatne pojedyncze gospodarstwa
- Wspólne ponadgraniczne działania zmierzające do wzmocnienia gotowości na poziomie lokalnym i regionalnym do reagowania na naturalne i środowiskowe katastrofy na morzu bałtyckim, z włączeniem systemami zarządzania ryzykiem oraz związaną z tym infrastrukturą
- Budowanie kompetencji oraz współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi w zakresie lokalnego planowania zintegrowanego
- Rozwój strategii i metod Zintegrowanego Zarządzania Strefami Nadbrzeżnymi oraz Planowania Przestrzennego Obszaru Morskiego na podstawie wspólnych rozwiązań ponadgranicznych

Pod-priorytet 2.2: Oszczędność energii i energia odnawialna

- Wymiana wiedzy, przygotowanie i wdrożenie wspólnych planów działań w zakresie źródeł energii odnawialnej oraz oszczędności energii
- Przygotowanie małych inwestycji pilotażowych w dziedzinie energii odnawialnej
- Promocja osiągnięć obszaru Południowego Bałtyku w dziedzinie oszczędności energii oraz energii odnawialnej na forach wewnętrznych i zewnętrznych (w obszarze i poza nim)

Pod-priorytet 2.3: Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla celów rozwoju regionalnego

- Rozwój ponadgranicznych strategii zachowania i zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz miejsc dziedzictwa kulturowego dla celów rozwoju regionalnego
- Wspólne działania zmierzające do utworzenia zrównoważonych produktów turystycznych (np. ponadgraniczne ścieżki tematyczne), uwzględniających potrzeby ochrony bogactw naturalnych i dziedzictwa kulturowego
- Przygotowanie i wdrożenie małych pilotażowych inwestycji wzmocniających infrastrukturę turystyczną w obszarze Południowego Bałtyku (np. spójny system urządzeń turystycznych wzdłuż wybrzeża, takich jak małe porty lub mariny jachtowe)
- Działania mające na celu wzmocnienie wiedzy i potencjału oraz organizowanie wspólnych kampanii zmierzających do budowy ponadgranicznych sieci współpracy

- władz odpowiedzialnych za rozwijanie cennych miejsc dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego
- Promocja Bałtyku Południowego jako regionu turystycznego
 - Wymiana know-how i promocja EMAS (Systemu Zarządzania i Przegądu Ekologicznego) oraz wspólne działania w zakresie eko-etykietowania produktów przyjaznych dla środowiska
 - Rozwój dobrej praktyki w zakresie równych szans dostępu do oferty w obszarze Południowego Bałtyku (włączając fizyczny dostęp do miejsc)

Pod-priorytet 2.4: Inicjatywy lokalnych społeczności

- Wspólne działania zwiększające udział lokalnych społeczności i instytucji, struktur administracyjnych, mediów oraz organizacji pozarządowych (NGO), ze szczególnym uwzględnieniem problemów młodego pokolenia oraz rozwoju obszarów wiejskich w obszarze Południowego Bałtyku
- Konferencje, seminaria szkoleniowe oraz wizyty studyjne w celu wymiany dobrych praktyk w zakresie planowania gospodarczego, zatrudnienia, włączania do społeczeństwa, młodzieży, rozwoju obszarów wiejskich, ochrony środowiska oraz dziedzictwa naturalnego i kulturowego itp.
- Ustanowienie i rozwój długotrwałych relacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi w takich dziedzinach jak opieka społeczna i zdrowotna, kultura i dziedzictwo kulturowe, środowisko i dziedzictwo naturalne, młodzież i rozwój społeczności lokalnych itp. .
- Ponadgraniczne festiwale i wydarzenia sportowe, które będą się odbywać w perspektywie wieloletniej
- Przygotowanie pilotowych projektów innowacyjnych koncentrujących się na wspólnych wartościach, takich jak dobre rządzenie, wymiany dobrych praktyk, promocja równości płci itp.
- Wspólne działania mające na celu tworzenie warunków dla realizacji zrównoważonego rozwoju w społecznościach wiejskich oraz małych miast.

3.2. Powiązanie z innymi strategicznymi dokumentami

Tabela 1 Powiązania Programu Współpracy Przygranicznej Obszaru Południowego Bałtyku z dokumentami strategicznymi odnoszącymi się do (przedmiotowych) obszarów objętych Programem

Priorytetowe działania w Programie	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar
	Polska - Szczeciński, Koszaliński, Słupski, Gdańsk-Gdynia-Sopot i sub-region Elbląski	Niemcy-sub- regiony kraju Mecklenburgii Vorpommern	Litwa –Powiaty Klajpeda Taurage i Telsian	Szwecja-Powiaty Kalmar,Blekinge, Skane i Kronberg	Dania-Bornhol i sub-region Zelandii
1. Konkurencyjność ekonomiczna (dokumenty i inicjatywy)	1) Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego 2) Program Operacyjny dla Województwa Zachodnio-Pomorskiego 3) Program Operacyjny dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Nationalen Strategischen Rahmenplan (2007-2013)	Litewska Strategia korzystania z Pomocy Strukturalnej EU na lata 2007-2013 1.Potencjał produkcyjny społeczeństwa wiedzy 2.Komkurencyjność ekonomiczna, 3.Jakość życia i spójność	Narodowa Strategia Regionalnej Konkurencyjności , Przedsiębiorczości I zatrudnienia na lata 2007-2013, „Regionalny Program dla Skåne”,	Regionalne Forum Rozwoju Bornholmu; Strategia Rozwoju Biznesu (Strategia Rozwój& Praca); Bornholm I/S- Strategia Turystyki, Rozdział 4 Duńskiej Strategii Rozwoju Regionalnego
Rozwój przedsiębiorczości	OP1.Rozwój MŚP i Innowacyjności (patrz 1) P1.Gospodarka- Innowacyjność -Technologia (patrz 2), PO1 Rozwój Potencjału Gospodarczego i Konkurencyjności Przedsiębiorstw (patrz 3)	Rozwój innowacji i społeczeństwa opartego na wiedzy oraz budowa potencjału gospodarczego regionów	2.1.podnosić produktywność przedsiębiorstw, w szczególności przez tworzenie sprzyjających dla małych i średnich przedsiębiorstw i innowacji.; 2.2. zwiększanie udziału biznesu o wysokiej wartości dodanej; 2.3.uczynić infrastrukturę gospodarczą bardziej efektywną.	Narodowa Strategia Regionalnej Konkurencyjności , Przedsiębiorczości I zatrudnienia na lata 2007-2013, Celem polityki regionalnego rozwoju jest efektywny i zrównoważony rozwój lokalnego rynku pracy	Rozwijać potencjał produkcyjny (cel); -Przedsiębiorczość – poprawa wysiłków, -dobra koordynacja promocji i usług bussinesu(priorytety)

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

Priorytetowe działania w Programie	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar
	Polska - Szczeciński, Koszaliński, Słupski, Gdańsk-Gdynia-Sopot i sub-region Elbląski	Niemcy-sub- regiony kraju Mecklenburgii Vorpommern	Litwa –Powiaty Klajpeda Taurage i Telsian	Szwecja-Powiaty Kalmar,Blekinge, Skane i Kronberg	Dania-Bornhol i sub-region Zelandii
Integracja rynku pracy	PO2.Społeczństwo oparte na wiedzy (1), P3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego (2) PO7 Infrastruktura Społeczństwa Opartego Na wiedzy (3) PO3 Infrastruktura Społeczna (2)	Ukierunkowanie rynku pracy na tworzenie nowych miejsc pracy.	1.przyciąganie i utrzymywanie ludzi na rynku pracy. 1.2.konieczność bardziej aktywnego, ustawicznego kształcenia.1.3.rozwój potencjału produkcyjnego o najwyższych kwalifikacjach.		-Innowacyjność, budowanie i dzielenie się wiedzą (p)
Dostępność transportowa	P 2. Transport i infrastruktura energetyczna (2), PO4. Regionalny System Transportowy (1), PO5 Regionalna I lokalna infrastruktura transportowa (3)				-Dostępność transportowa (p)
2. Atrakcyjność I wspólna tożsamość (dokumenty i inicjatywy))	1) Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego 2) Program Operacyjny dla Województwa Zachodnio-Pomorskiego 3) Program Operacyjny dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Nationalen Strategischen Rahmenplan (2007-2013)	Litewska Strategia korzystania z Pomocy Strukturalnej Unii Europejskiej na lata 2007-2013 1.Potencjał produkcyjny społeczeństwa wiedzy 2.Konkurencyjność ekonomiczna, 3.Jakość życia i spójność	„Regionalny Program dla Skåne”	Strategia Rozwoju Bussinesu (Strategia Rozwój& Praca); Bornholm I/S- Strategia Turystyki,, Agenda 21- Strategia środowiskowa
Zarządzanie środowiskiem morza Bałtyckiego	P4. Infrastruktura Ochrony Środowiska (2) PO3.Funkcje miejskie i metropolitalne (1), P7. Rozwój funkcji metropolitalnych (2) PA6. Ochrona Środowiska (3)	Wzmocnienie atrakcyjności regionów poprzez ich zrównoważony	3.3.dążenie do lepszej jakości środowiska		Wyższa jakość środowiskowa wody musi być utrzymana i (Regional Municipality Plan, czerwiec 2006-(cel).
Oszczędność energii i	PO5. Środowisko i przyjazna				Stosowanie nowych

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

Priorytetowe działania w Programie	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar	Kraj Region/Obszar
	Polska - Szczeciński, Koszaliński, Słupski, Gdańsk-Gdynia-Sopot i sub-region Elbląski	Niemcy-sub- regiony kraju Mecklenburgii Vorpommern	Litwa –Powiaty Klajpeda Taurage i Telsian	Szwecja-Powiaty Kalmar,Blekinge, Skane i Kronberg	Dania-Bornhol i sub-region Zelandii
energia odnawialna	środowiskowo energetyka (1)				technologii (p)
Zrównoważone korzystanie z dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju regionalnego	P6. Kultura i rewitalizacja (2), P5 – Turystyka (2) Turystyka i dziedzictwo kulturowe(1), PO2. Turystyka PO4.Rozwój restrukturyzacja I rewitalizacja.(3)				Bornholm w perspektywie globalnej (p) Ukształtowanie, krajobraz i przyroda , Bornholmu muszą być zachowane i chronione, Środowisko i dziedzictwo kulturowe-(Regional Municipality Plan, czerwiec 2006(cel)
Inicjatywy wspólnot lokalnych	PA8 Podstawowa struktura lokalna(1), PO.9 Inicjatywy i lokalna struktura społeczna (1), PO3.Infrastruktura społeczna (3)		3.1.dążyć do lepszego korzystania z potencjału lokalnego 3.2.dostarczać kwalifikowane i dostępne usługi publiczne		Zasoby ludzkie – edukacja I budowa potencjału (p) Rozwój wiejski (p)

4. Analiza stanu środowiska

4.1. Charakterystyka stanu środowiska

Presja na środowisko, oddziaływania i stan obszaru Południowego Bałtyku

Morze Bałtyckie, jest morzem śródkontynentalnym, jest to szelfowe morze Oceanu Atlantyckiego w Europie północnej. Połączone z Morzem Północnym przez Cieśniny Duńskie: Wielki Bełt, Mały Bełt, Sund, Kattegat i Skagerrak. Granice morza wyznacza linia poprowadzona od północnego cypla Półwyspu Jutlandzkiego (przylądek Grenen) do wyspy Tjörn (Szwecja). Powierzchnia 415 tys. km². Objętość 21,7 tys. km³. Średnia głębokość 56 m, maksymalna 459 m (głębina Landsort).

Do Morza Bałtyckiego uchodzi wiele rzek europejskich, m.in. Newa, Wisła, Kemi, Göta, Niemen, Odra, Lule, Ångerman, Dźwina.

Tabela 2 Rzeki zlewni morza bałtyckiego

Rzeka	basen rzeki[tys km ²]	[m ² /s]
Newa	282	2600
Wisła	194	1080
Odra	119	535
Niemen	98,7	616
Dźwina	87,9	678
Narwa	53	400
Kemi	51,4	556
Gota	50,2	575
Angerman	31,86	485
Lule	25,24	499
Pregoła	15	90
Piana	5,1	
Warnow	3,3	
Parseta	3,1	27
Rega	2,7	
Trave	2,6	
Pasłęka	2,3	15
Wieprza	2,1	
Leba	1,8	
Słupia	1,6	15
Reda	0,5	
Razem	1033,4	8171
Bałtyk	1 721	

Zlewnia Bałtyku to obszar dziewięciu państw nadbałtyckich: Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Rosji oraz Szwecji. Część zlewni leży na terytorium Czech, Ukrainy i Białorusi – tak więc choć państwa te nie mają dostępu do Bałtyku, wpływają na jakość wpływających do niego wód. Powierzchnia zlewiska obejmuje 17% powierzchni kontynentu – 1,721 mln km² -, na jego obszarze mieszka ponad 80 mln osób zaś na jego wybrzeżach znajduje się 60 dużych aglomeracji miejskich. W związku z tym ogromna ilość zanieczyszczeń w postaci ścieków oraz drogą powietrzną trafia ostatecznie do morza.

Na obszarze zlewiska Bałtyku skupia się około 15% światowej produkcji przemysłowej i 20% światowego handlu. W Polsce, Niemczech i Danii od 60-70% ładów na obszarze zlewni jest wykorzystywanych do celów rolniczych.

Morze bałtyckie charakteryzuje się znacznymi zmianami stanu środowiska spowodowanymi presją działalności człowieka. Dlatego też w analizie obszaru południowego Bałtyku powinny być uwzględnione następujące problemy:

- Oddziaływanie przemysłu i transportu w obszarach miejskich,
- Zanieczyszczenie wywołane nawożeniem w strefach nadbrzeżnych,
- Bezpośredni zrzut ścieków w rejonie strefy nadbrzeżnej,
- Zanieczyszczenia priorytetowe, zanieczyszczenia niebezpieczne (spowodowane działaniami na morzu, w portach oraz przemysłowymi), usuwanie środków chemicznych z rejonów powojkowych,
- Eutrofizacja (spowodowana wysokimi ładunkami azotu i fosforu),
- Zmiany ekosystemu
- Jakość wody do kąpieli.

Oddziaływanie przemysłu i transportu

Poziom uprzemysłowienia na obszarze Południowego Bałtyku jest stosunkowo mało intensywny. Jednym ze wskaźników obrazujących poziom uprzemysłowienia jest liczba urządzeń objętych raportami wynikającymi z wymogów Dyrektywy IPPC. Spośród tych instalacji dominują farmy drobiu i świń – około 60 położonych w większości na terenie regionów niemieckich, Litwy oraz Danii. Drugim co do ważności rodzajem urządzeń są instalacje związane z usuwaniem odpadów – około 25 oraz z produkcją energii – około 20.

Inne rodzaje przemysłu nie są zbyt częstym wspólnie występującym we wszystkich krajach obszaru czynnikiem wpływającym na środowisko. W rejonach przybrzeżnych znajdują się zakłady produkcji i przetwórstwa metali, głównie na terenie Polski i Litwy – tylko 4, zakłady chemiczne – około 15 oraz kilka papierni położonych głównie na obszarach przybrzeżnych Szwecji. Jest również kilka zakładów przemysłu mineralnego i innych. Zakłady przemysłowe są zwykle położone w obszarze zurbanizowanym oraz w rejonie głównych portów bałtyckich. Obszar Południowego Bałtyku charakteryzuje się średnim poziomem zurbanizowania. Tylko trzy miasta mają od 200 000 – 500 000 mieszkańców i są położone w części polskiej obszaru. Dominującą strukturą miejską jest rozproszone budownictwo mieszkaniowe. Kształtuje to w znacznym stopniu uwarunkowania ochrony środowiska oraz potrzeby rozwoju.

W rejonie Południowego Bałtyku przeważają obszary rolnicze oraz leśne. W Szwecji lasy pokrywają większość regionów Południowego Bałtyku. W Danii i Niemczech w zagospodarowaniu przestrzennym dominują tereny rolne. W Polsce i na Litwie występuje mieszana struktura terenów rolniczych i lasów.

Jak dotąd, wzdłuż wybrzeża Bałtyku obserwuje się dość niskie zainwestowanie, linia wybrzeża jest względnie słabo zabudowana, za wyjątkiem obszarów głównych miast i portów. Oprócz działalności w miastach i portach głównym sektorem gospodarczym w tym obszarze jest turystyka i rolnictwo.

Kierunki rozwoju transportu w obszarze Południowego Bałtyku są typowe dla przybrzeżnych regionów Europy. Występują tu cztery typy transportu:

- Transport morski, dobrze rozwinięty z perspektywą dalszego rozwoju w przyszłości,
- Transport powietrzny, obecnie rozwijający się dzięki powstawaniu nowych lotnisk oraz nowych możliwości rozwojowych (nisko budżetowe linie lotnicze),
- Sieć drogowa i transport drogowy dobrze obecnie rozwinięty i ustabilizowany w Niemczech, Danii oraz Szwecji a nadal rozwijający się w Polsce i na Litwie dzięki zmianom stylu życia, nowym możliwościom dla biznesu oraz wzrastającym potrzebom,
- Transport kolejowy dobrze rozwinięty w przeszłości, obecnie w ograniczonym zakresie szczególnie w obszarach mniej zaludnionych.

System transportu jest źródłem oddziaływania na środowisko, szczególnie w aspekcie zanieczyszczenia powietrza i hałasu. Obecna struktura transportu w regionach objętych opracowaniem wykazuje znaczny potencjał rozwojowy, przy dostępności różnych środków transportu.

Pożywki mineralne

Różne aktywności człowieka składają się na znaczne zrzuty pożywek mineralnych do morza bałtyckiego, poprzez spływ terenowy, wpadające rzeki lub bezpośrednie zrzuty. Zrzuty pożywek mineralnych ze źródeł punktowych takich jak przemysł i źródła komunalne zostały w znacznym stopniu opanowane i ograniczone. Około 25% tych substancji trafia jako depozycja z powietrza do morza a 75% jako zrzuty niesione z wodą. Zanieczyszczenie rozproszone jest najważniejszym czynnikiem. W 2000 roku 338 000 ton azotu i 12500 ton fosforu zostały zrzucone do wewnątrz lądowych wód w zlewni Bałtyku. Większość ładunku zanieczyszczeń zostało wprowadzone przez rzeki. Głównym źródłem zrzucanych pożywek mineralnych jest rolnictwo oraz gospodarka leśna a także rozproszone osadnictwo, spływy deszczowe po burzy z powierzchni zurbanizowanych a także depozycja atmosferyczna¹.

W rejonie Bałtyku Właściwego rolnictwo jest dominującym źródłem rozproszonego zanieczyszczenia w postaci azotu osiągającego 300 kg N/km², następnie inne źródła włączając w to źródła punktowe. W rejonie Bałtyku rolnictwo stanowi około 76% źródeł rozproszonych, depozycja atmosferyczna tylko 4% a 20% pochodzi z innych źródeł włączając w to źródła punktowe². W przypadku fosforu około 20 kg P/km² pochodzi z rolnictwa a 5 kg P/km² z innych źródeł włączając w to źródła punktowe. W przypadku Bałtyku rolnictwo i gospodarka leśna stanowią największe źródło fosforu spośród źródeł rozproszonych (78%); inne źródła rozproszone stanowiły 18%, depozycja atmosferyczna na wody wewnątrz lądowe wynosiła 2% rozproszonych zrzutów. Obserwuje się pozytywne trendy rocznych emisji azotu niższe w 2004 roku w porównaniu z 1995 rokiem. Środowisko Bałtyku jest narażone na znaczące oddziaływanie wynikające ze zrzutów ścieków komunalnych oraz przemysłowych pochodzących z obszaru całej zlewni morza bałtyckiego. Rejon będący przedmiotem opracowania oddziałuje relatywnie w zakresie emisji dowód pożywek mineralnych w małym stopniu w porównaniu do całej zlewni. Tym samym potencjalnie oddziaływanie ocenianego programu zarówno pozytywne jak i negatywne w chwili obecnej nie będzie miało istotnego wpływu.

¹ http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2006/en_GB/Nemissions/

² Helsinki Commission., 2004 The Fourth Baltic Sea Pollution Load Compilation (PLC-4) Baltic Sea Environment Proceedings Mo 93, 2004 Baltic Marine Environment Protection Commission, Erweko Painotucte Oy, Finland

Bezpośrednie zrzuty ścieków

Ścieki ze źródeł punktowych zrzucone do Bałtyku w roku 2000 wynosiły około 3600 million m³. Aktualnie ilość ścieków zrzucanych jest wyższa, jako że nie jest dostępna informacja dotycząca niewielkiej liczby dużych miast oraz przemysłu i dla wielu mniejszych źródeł punktowych zrzucających ścieki bezpośrednio do morza. Blisko 70% zrzucanych ścieków pochodzi z gospodarki komunalnej a pozostałe 30% z zakładów przemysłowych. 99% ścieków zrzucanych z gospodarki komunalnej zrzucanych bezpośrednio do morza jest oczyszczanych.. W 2000 roku około 95 milionów m³ zrzucanych ścieków pochodziło z zakładów przemysłowych. Najwyższe bezpośrednie zrzuty do morza bałtyckiego mierzone w BZT pochodzą ze Szwecji i Danii (Tabela 3).

Tabela 3 Całkowity poziom BZT w bezpośrednich zrzutach w rejonie Bałtyku Właściwego

Kraj	Ilość [ton]	Oczyszczalnie ścieków komunalnych [%]	Przemysł [%]	Gospodarstwa rybackie [%]
Polska	240	97	3	0
Litwa	760	100	0	0
Niemcy	550	100	0	0
Łotwa	420	50	50	0
Szwecja	49680	9	91	0
Dania	9100	24	56	21

Większość zrzutów mierzonych poziomem BZT w Bałtyku Właściwym pochodzi z komunalnych oczyszczalni ścieków (w całości 60%), z przemysłu - 40%. Większość zrzucanych ścieków zostało oczyszczonych w oczyszczalniach ścieków komunalnych (MWWTP). Całkowita ilość zrzucanych do Bałtyku ścieków oszacowana została w roku 2000 na 7040 ton, w których 90% pochodziło z MWWTP. Zrzuty fosforu wynosiły 410 ton, z których 85% pochodziło z MWWTP a 15% ze źródeł przemysłowych. Te ilości są znacznie niższe od ładunków z rozproszonych źródeł i ładunków przenoszonych przez rzeki – około 1%.

Tabela 4 „Gorące miejsca” z powodu zanieczyszczeń w roku 2006 w rejonie Południowego Bałtyku³

ID	Położenie	Kraj	Nazwa miejsca	Typ gorącego miejsca	Miejsce priorytetowe (0=nie,1=tak)
62	Lith. Coast	Lithuania	Mazeikiai	Oil Refinery / Marine Ter	0
60	Nevezis RB	Lithuania	Agriculture / Livestock	Agricultural Runoff Progr	1
95	Vistula RB	Poland	Agriculture / Livestock	Agricultural Runoff Progr	1
112	Oder / Odra	Poland	Agriculture / Livestock	Agricultural Runoff Progr	1
122	Belt Sea	Denmark	Agriculture (8)	Agricultural Runoff Progr	0
124	The Sound	Denmark	Agriculture (8)	Agricultural Runoff Progr	0
125	The Sound	Sweden	Agriculture	Agricultural Runoff Progr	0
132	Bornholm	Sweden	Agriculture	Agricultural Runoff Progr	0

³ <http://www.helcom.fi/>

ID	Położenie	Kraj	Nazwa miejsca	Typ gorącego miejsca	Miejsce priorytetowe (0=nie, 1=tak)
	Basin				
113	Oder / Odra	Poland/Ger	Odra Lagoon mgt	Management Programme	1
66	Lith/Kal Coast	Lith/Russia	Kursiu Lagoon	Management Programme	1
73	Kal/Pol Coast	Russia/Pol	Vistula Lagoon	Management Programme	1
65	Lith. Coast	Lithuania	Palanga	Municipal	0
97.1	Oder / Odra	Poland	Szczecin-Pomorzański WWTP	Municipal & Industrial	1
97.2	Baltic coast	Poland	Szczecin - Zdroje WWTP	Municipal & Industrial	1
98.2	Baltic coast	Poland	Szczecin - Skolwin Mill	Industry (Pulp & Paper)	1

Analizując wpływ źródeł położonych bezpośrednio w strefie przybrzeżnej wskazują na duże znaczenie średnich i dużych źródeł punktowych. Przyczyną jest przede wszystkim niska efektywność stosowanych dotychczas rozwiązań w zakresie ochrony wód. Program współpracy nie obejmuje w swoim zakresie inwestycji infrastrukturalnych w gospodarce wodno ściekowej.

Wpływ transportu morskiego

Zgodnie z raportami HELCOM ruch transportu morskiego na Bałtyku podwoi się do roku 2017. Przewiduje się, że w ogólnym transporcie cargo nastąpi trzykrotny wzrost. Transport ropy wzrośnie o 10%. Średni roczny wzrost poziomu transportu przewiduje się na poziomie 4,7% dla ogólnego cargo, kontenerowców, 2,2% dla masowców a 1,4% dla tankowców przewożących ropę i gaz. Transport morski jest związany z oddziaływaniami na środowisko: z emisją zanieczyszczeń, wypływami ropy i innych chemikaliów, pożarami. Jedną z przyczyn zniszczeń środowiska to wypadki na morzu. W roku 2000 53% zgłaszanych wypadków to były utonięcia, 23% - kolizje, pożary i zanieczyszczenie 4% a awarie maszyn 6%⁴.

Ropa jest największym zagrożeniem ekosystemów morza bałtyckiego. Tankowce i inne rodzaje statków należą do źródeł podejrzewanych o zanieczyszczanie morza niekontrolowanymi zrzutami ropy. Od roku 1999 liczba nielegalnych zrzutów ropy systematycznie maleje z każdym rokiem ale w roku 2004 wykryto prawie 300 nielegalnych zrzutów ropy⁵. Potencjalne ryzyko jest najwyższe w obszarach portowych, gdzie występuje różnorodność statków i potencjalnych zagrożeń.

Jakiegokolwiek zrzuty do morza bałtyckiego ropy lub mieszanin zawierających ropę w jakiegokolwiek formie, ropę paliwową, osad ropy lub produkty rafinowane, są zabronione⁶.

⁴ Maritime Transport in the Baltic Sea, Draft HELCOM Thematic assessment in 2006, HELCOM Stakeholder Conference on the Baltic Sea Action Plan, Helsinki, Finland, 7 March 2006

⁵ A decrease in the number of observed illegal oil discharges despite rapidly growing density of shipping, increased frequency of the surveillance flights and improved usage of remote sensing equipment is illustrating the positive results of the complex set of measures known as the Baltic Strategy, implemented by the Contracting Parties to the Helsinki Convention.

⁶ The prohibition comes from international designation of the Baltic Sea area as a "special area" under the International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (MARPOL 73/78). The Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 (the 1992 Helsinki Convention) spells out a duty for the States bordering on the Baltic Sea to conduct aerial surveillance for detecting suspected offenders of anti-pollution regulations at sea. Directive 2000/59/EC of 27 November 2000 has also as its aim to reduce the discharges of ship-generated wastes and cargo residues into the sea, especially illegal discharges, by improving

Począwszy od roku 1999 liczba nielegalnych zrzutów stopniowo maleje każdego roku (od 488 w 1999 do 224 w 2005).

Innym problemem spowodowanym przez transport pasażerski jest zrzut ścieków. Zgodnie z różnymi szacunkami około 70 do 90 milionów pasażerów podróżuje promami na Bałtyku z 20 najważniejszych portów (Tabela 5).

Tabela 5 Oszacowana liczba pasażerów w portach Bałtyku⁷

Port	Liczba pasażerów
Rostock	1 813 450
Lübeck	1 300 000
Ystad	1 000 000
Szczecin i Świnoujście	807 580
Sassnitz-M	997 230
Kopenhaga	4 202 181
Malmö	5 300 000
Sztokholm	9 300 000

Pomimo wzrostu ruchu morskiego – ładunek pożywek mineralnych pochodzących ze statków szacowany jest tylko na poziomie 65 ton/rok – około 0,05 % całkowitego ładunku pożywek zrzucanego do Bałtyku a fosforu 22 ton/rok. Większość tego ładunku - około 90% jest zrzucana z promów i krążowników.

Stan obecny oraz prognozy wskazują na niewielkie znaczenie oddziaływania transportu morskiego na stan środowiska Bałtyku w zakresie pożywek mineralnych.

W przyszłości największe znaczenie środowiskowe związane z transportem mogą mieć kolizje morskie z udziałem jednostek przewożących materiały niebezpieczne. Podejmowane dotychczas działania wskazują na ich skuteczność w minimalizowaniu tego typu zagrożeń.

Zagadnienie to leży w zakresie ocenianego programu. Kolizyjność transportu morskiego może być wynikiem wzmożonego ruchu jednostek w portach wskutek rozwoju turystyki. Jednocześnie zagrożenie to będzie minimalizowane przez działania zapisane w programie, które wzmacniają bezpieczeństwo ruchu statków morskich.

Eutrofizacja

Ekosystemy i gatunki żyjące w morzu bałtyckim są zagrożone eutrofizacją oraz oddziaływaniem podwyższonej ilości niebezpiecznych substancji, wywołanym długotrwałą antropopresją na to środowisko. Eutrofizacja jest wynikiem nadmiernej ilości pożywek mineralnych wprowadzanych do morza. Obszar Bałtyku jest szczególnie zagrożony eutrofizacją i zakwitami fitoplanktonu. Zwiększona produkcja biomasy prowadzi do obniżenia przejrzystości wody, intensywnych zakwitów, obszarów o obniżonej zawartości tlenu w podłożu jak również do degradacji ekosystemów oraz zmian w ilości i rodzajach gatunków⁸.

the availability and use of port reception facilities. The Directive recognizes and does not contradict with the procedures and mechanisms agreed by the Contracting Parties to the Helsinki Convention.

⁷ Huhta H-K., Rytikomem J., Sassi J. 2007, Estimated nutrient load from waste waters originating from ships in the Baltic Sea region, VTT Technical Research Centre of Finland, JULKAISIJA-UTGIVARE-PUBLISHER

⁸ <http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2006/secchi/>

Obniżenie przejrzystości wody obserwowano we wszystkich sub-regionach Bałtyku w ciągu ostatnich 100 lat. W okresie 1992 do 2006 nie zaobserwowano wzrostu w poziomie zakwitów.

Incydenty z zakwitami cyjanobakterii odnotowano w 2002, 2005 oraz 2006 roku. Wysoki poziom zawiesiny złożonej z nieorganicznych pożywek mineralnych w Bałtyku w okresie zimowym doprowadził do intensywnych i rozległych zakwitów w 2005 roku⁹. Sedymentacja tych substancji jak również ich transport spowodowany prądami morskimi wywołały spadek koncentracji zawiesiny fosforowej nieorganicznej w centralnym obszarze Bałtyku.

Zagadnienie to leży w zakresie analizowanego programu z uwagi na kierunki rozwoju turystyki oraz wykorzystanie energii odnawialnej. W chwili obecnej skala tego oddziaływania jest relatywnie znikoma. Może ograniczać się do tworzenia lokalnych zagrożeń.

Substancje niebezpieczne

W okresie ostatnich 20-30 lat ilość niebezpiecznych substancji wprowadzanych do wód Bałtyku znacznie zmniejszyła się. W szczególności dotyczy to metali ciężkich. Znaczna część metali ciężkich jest wprowadzana do Bałtyku przez rzeki lub bezpośrednio: 40% w przypadku rtęci i 50% w przypadku kadmu i ołowiu. Pozostała ilość pochodzi z depozycji z powietrza atmosferycznego¹⁰.

Emisja dioksyn do powietrza uległa znacznemu zmniejszeniu w przypadku niektórych krajów bałtyckich (a uległa zwiększeniu w przypadku innych) i w efekcie średnio w okresie od 1990 do 2004 depozycja atmosferyczna uległa zmniejszeniu o 33%¹¹.

Pomimo znacznego obniżenia ilości niektórych niebezpiecznych substancji wprowadzanych do wód morza bałtyckiego, stężenia metali ciężkich i substancji organicznej ciągle jeszcze przekraczają kilkakrotnie stężenia, jakie notuje się w Północnym Atlantyku. Zawartość zanieczyszczeń w rybach różni się w zależności od substancji, gatunku oraz miejsca. Generalnie stężenia kadmu, ołowiu i PCB uległy zmniejszeniu. Natomiast ciągle jeszcze zawartość dioksyn w rybach może przekraczać poziomy ustalane przez Komisję Europejską.

Poziom radioaktywności w wodach Bałtyku oraz w ekosystemie wykazuje trendy spadkowe od momentu wypadku w Czernobylu w 1986 roku, który spowodował znaczący opad w tym rejonie. Radioaktywność obecnie powoli przesuwana się w kierunku Morza Północnego przez Kattegat. Jednakże ilość cezu-137 w osadach Bałtyku w większości pozostała niezmienną¹².

Jeden z istotnych problemów stanowi amunicja wraz ze środkami chemicznymi znajdująca się na dnie morza, szczególnie w rejonie wyspy Bornholm oraz na północ od Zatoki Gdańskiej. Z czasem składniki chemiczne ulegają rozkładowi na mniej toksyczne rozpuszczalne substancje. W okresie od 2000 do 2005 roku notowano około 10 incydentów w roku, kiedy rybacy wyławiali części amunicji. Wypadki te pokazują, że ciągle jeszcze chemikalia stanowią ryzyko dla załóg statków rybackich działających w tej części morza bałtyckiego¹³.

⁹ Electronic document http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2006/en_GB/CyanobacteriaBloom/, 23.03.2007

¹⁰ Electronic document http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2005/en_GB/waterborneHMInputs/, 23.03.2007

¹¹ Electronic document http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2006/en_GB/pcddfdepositions/, 23.03.2007

¹² Electronic document <http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2006/Cs137fish/>, 23.03.2007

¹³ Electronic document http://www.helcom.fi/environment2/hazsubs/en_GB/chemu/, 27.0.2007

Analizowane dane wskazują na zmniejszanie się emisji na środowisko substancji niebezpiecznych. Są one jednak w dużym stopniu zakumulowane w poszczególnych komponentach środowiska morskiego. Dotyczy to zarówno substancji zrzucanych wraz ze ściekami, deponowanych wraz z opadem oraz pochodzących z powietrza. Duże znaczenie mają zdeponowane w morzu składy broni chemicznej. Należy oczekiwać w zależności od rodzaju substancji stopniowego zmniejszania się wtórnego oddziaływania na środowisko w tym również zmniejszenia ich krążenia w łańcuchach troficznych morza.

Proponowany program nie obejmuje działań, które bezpośrednio mogą mieć wpływ na zwiększenie ryzyka emisji do wód substancji niebezpiecznych. Występowanie substancji niebezpiecznych może jednak negatywnie wpływać lub stwarzać zagrożenie dla ludzi w związku z zawartymi w programie celami rozwoju turystyki morskiej i nadmorskiej.

Wpływ na ekosystem

Morze bałtyckie jest unikalnym i kompleksowym akwenem. Jest morzem półotwartym i charakteryzuje się zmiennym poziomem zasolenia zmieniającym się wzdłuż długości, co wiąże się z dużą różnorodnością gatunków ryb. Bałtyk ma tendencję do akumulowania zanieczyszczeń, co jest związane z ograniczoną wymianą wód. Zmienność w poziomie zasolenia oraz tendencja do akumulowania zanieczyszczeń mają wpływ na ilość ryb. Wiele z asortymentów handlowych w Bałtyku występuje poza bezpiecznymi biologicznie granicznymi ilościami, częściowo dzięki nadmiernej eksploatacji.

Zmiany w temperaturze i zasoleniu związane z klimatem, presja związana z działalnością rybacką jak również zmienność warunków tlenowych w warstwach przydennych (spowodowana klimatem i eutrofizacją) mają znaczący wpływ na strukturę ekosystemu. Na przykład, w 2005 roku gatunki fitoplanktonu morskiego charakterystyczne dla ciepłych wód penetrują w okresie jesieni w głąb Bałtyku Właściwego i dalej do wybrzeży Litwy. Degradacja stanu morza ma w różny sposób wpływ na życie morskie. Na przykład skupiska bentosowe zostały poważnie zdegradowane przez zwiększoną eutrofizację w rejonie Bałtyku Właściwego i obecnie są poniżej średnich długoterminowych ilości¹⁴.

Brak napływu wód słonych zmniejszył warstwę środowiska dla organizmów heterotropowych w ogólności i tych pochodzenia morskiego, takich jak skorupiaki. Chociaż populacja skorupiaków nie uległa zasadniczej zmianie, stosunek pomiędzy poszczególnymi gatunkami został zakłócony, co z kolei ma konsekwencje w wyższych poziomach troficznych. Na przykład śledź ucierpiał z powodu zmiany w diecie i obecnie rywalizuje ze szprotem w zdobywaniu innych gatunków skorupiaków.

Analizy dotychczasowego stanu wskazują na stopniową poprawę warunków biologicznych w morzu. W tym zakresie oddziaływanie ocenianego programu będzie miało relatywnie niewielki wpływ z uwagi na skalę zmian związanych z emisją do środowiska pożywek mineralnych.

Jakość wody do kąpieli

Woda do kąpieli w rejonie Południowego Bałtyku jest na ogół dobrej jakości. Większość plaż i wód śródlądowych jest dostępna dla turystów. W tych przypadkach spełnione są obowiązujące normy. Problemy niedotrzymania norm występują w niektórych przypadkach

¹⁴ Electronic document http://www.helcom.fi/environment2/ifs/ifs2006/en_GB/phyto/, 23.003.2007

wybranych plaż i wód śródlądowych w Polsce i Szwecji w 1-10%¹⁵. Istnieje również problem z jakością danych, które nie są dostateczne dla wykonania oceny – szczególnie w Polsce. Ponadto wiele plaż nie spełnia wymogów jakości określonych przez wartości proponowane przez Komisję Europejską.

Zagadnienie jakości wody do kąpeli ma duży związek z programem z uwagi na proponowany rozwój turystyki. Lokalne pogorszenie stanu wód może wystąpić w miejscach, w których mogłoby dojść do chwilowej przestrzennej intensyfikacji ruchu turystycznego zwłaszcza o charakterze niekontrolowanym.

4.2. Identyfikacja obszarów wrażliwych

Wartości przyrodnicze Południowego Bałtyku

Morze Bałtyckie tworzy przyrodniczo oddzielną dzielnicę bałtycką. Ze względu na niskie zasolenie jest ona wyjątkowo uboga biologicznie. Dla porównania w sąsiednim Morzu Północnym biomasa jest pięciokrotnie wyższa.

Z punktu widzenia przyrodniczego wszystkie kraje mają podobne warunki przyrodnicze /klimatyczne i siedliskowe/ poza Szwecją - leżącą na półwyspie skandynawskim – posiadającą inne podłoże geologiczne.

Główne problemy ochrony zasobów przyrodniczych Bałtyku są przedmiotem zainteresowania grupy HELCOM <http://www.helcom.fi/> powstałej w wyniku podpisania Konwencji Helsińskiej w 1972.

Obszar objęty Programem /OOP SBA/ leży na terenie pięciu krajów Unii Europejskiej: Królestwa Dani, Królestwa Szwecji, Niemieckiej Republiki Federalnej, Republiki Litewskiej i Rzeczypospolitej Polskiej.

Na terenie tych krajów obowiązują różne przepisy z zakresu ochrony przyrody. Przepisy te wyróżniają różne formy jej ochrony.

Wspólną formą ochrony przyrody są parki narodowe.- Tabela 6

W Polsce powszechną formą ochrony środowiska naturalnego są parki krajobrazowe - Tabela 7. W większości ich obszary zostały w całości lub częściowo włączone do sieci Natura 2000 – Tabela 9 i Tabela 12.

Jednocześnie na tym obszarze istnieją formy ochrony środowiska naturalnego wynikające z ustaleń międzynarodowych takich jak:

- Rezerwat biosfery UNESCO (ang. biosphere reserve) które powstały w ramach programu UNESCO MaB (Man and the Biosphere)- Tabela 8.
- Program Natura 2000 stworzony przez Unię Europejską - Tabela 9,
- Druga Międzynarodowa Konwencja Bałtycka z 1974 r podpisana w Helsinkach /tzw. Konwencja Helsińska/ znowelizowana w 1992 r - Tabela 10.
- Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życia ptactwa wodnego /tzw. Konwencja Ramsarska/ - Tabela 11.

¹⁵ European Commission, Atlas Bathing water quality, electronic information <http://ec.europa.eu/water/cgi-bin/bw.pl>, 25.03.2007

Ustalenia te wprowadzają często swoiste formy ochrony środowiska naturalnego ale również zaliczane są do nich istniejące wcześniej obszary chronione - powstałe bądź w ramach realizacji ustawodawstwa poszczególnych krajów bądź innych ustaleń międzynarodowych.

Typowym przykładem może być Słowiński Park Narodowy, który należy do wszystkich tych form ochrony. Kolejnym przykładem mogą być obszary ochrony morza bałtyckiego leżące w polskiej części objętej programem. Należą one zarówno do obszarów chronionych w ramach Konwencji Helsińskiej –Tabela 10 poz. 21-25/ jak i do sieci Natura 2000 Tabela 13 poz. 9; 48; 72; 74 i 76.

Większość obszarów objętych ochroną w rejonie Programu należy jednak do jednej z tych grup – sieci Natura 2000.

Wynika to z faktu, iż sieć ta ma największy zakres /zarówno co do liczby jak i co do powierzchni - Tabela 9. Ze względu na znaczną liczbę obszarów objętych tą formą ochrony - 2155 – autorzy uznali za niecelowe zamieszczanie tabelarycznego zestawienia wszystkich tych obszarów. Zamieszczono jedynie zestawienie obszarów leżących w polskiej części objętej programem- Tabela 12.

Tabela 6 Parki narodowe położone na obszarze objętym Programem

Parki Narodowe	Powierzchnia [ha]
Dania:	
Projekt pilotowy -Mřn: Krajobraz wybrzeża klifowego kredowego z lasem bukowym oraz łąki położone na mieliznach przybrzeżnych z gatunkami ptaków wędrownych.	
Litwa:	
Kursiu Nerija Park Narodowy /Curonian Spit Park Narodowy /	26 474
Zemaitija Park Narodowy	21 720
Niemcy	
Jasmund Park Narodowy	3 000
Western Pomerania Lagoon Area Park Narodowy	80500
Polska:	
Woliński Park Narodowy	10 937
Słowiński Park Narodowy	21 573
Szwecja:	
Park narodowy Stenshuvud.	390
Park narodowy Söderåsen	1 625
Park narodowy Dalby Söderskog	36
Park narodowy Blå Jungfrun.	198

Tabela 7 Parki Krajobrazowe leżące w polskiej części objętej Programem

Cedyński Park Krajobrazowy	30 800
Iński Park Krajobrazowy	17 760
Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry	6 010
Szczeciński Park Krajobrazowy "Puszcza Bukowa"	9 095
Kaszubski Park Krajobrazowy	33 200
Nadmorski Park Krajobrazowy	18 800

Park Krajobrazowy Dolina Słupi	37 040
Park Krajobrazowy Mierzeja Wiślana	4 410
Trójmiejski Park Krajobrazowy	19 930
Wdzydzki Park Krajobrazowy	17 832
Zaborski Park Krajobrazowy	34 000
Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej	13 460
Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego	25 045

Tabela 8 Rezerwy biosfery UNESCO leżące na terenie objętym Programem

Kraj	Charakterystyka
Szwecja	Kristianstads Vattenrike – Obejmuje mozaikę ekosystemów reprezentatywnych dla głównych regionów biogeograficznych, z włączeniem stopniowania interwencji człowieka
Polska	Słowiński NP – mokradła morskie/przybrzeżne skupiska piaszczystych wydym, skupiska nadmorskich sosen, torfowiska
Niemcy	Rügen NP – skupiska nadbrzeżnych buków oraz piaszczystych wydym, słone łąki, słone trzcinowe brzegi, stromy brzeg morza, naturalne plaże

<http://www.unesco.org/mab/wnbrs.shtml>

Tabela 9 Zestawienie obszarów objętych siecią Natura 2000 na obszarze objętym Programem

Kraj	Liczba obszarów	Powierzchnia łączna obszarów [km ²]	Maksymalna powierzchnia obszaru [km ²]	Minimalna powierzchnia obszaru [km ²]	Powierzchnia objęta programem [km ²] /SBA/ ⁻¹	Procent powierzchni chronionej siecią Natura 2000 w obszarze programu ⁻²
Dania	649	405,82	25,32	0,0007440	6455	6,29
Litwa	58	2193,96	333,20	0,0362670	10020	21,90
Niemcy	210	3864,16	863,89	0,0000027	10150	38,07
Polska	76	8216,856	863,003	0,0014	47740	17,21
Szwecja	1163	1705,58	396,71	0,0000038	33500	5,09
Razem	2144	16386,38	863,89	0,0000027	107865	15,19

⁻¹ – powierzchnia lądu bez uwzględnienia zatok, ujść rzek itp.

⁻² – w powierzchni obszarów chronionych uwzględniono obszary zatok, ujść rzek i morskie obszary chronione w sieci Natura2000

Informacje o obszarach chronionych sieci Natura 2000 pobrano z bazy EEA - <http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice> Do chwili obecnej w zbiorze CDDA_boundaries_2006EEA16768I.zip (299.1MB) brak jest informacji o obszarach chronionych w Polsce. Dlatego w opracowaniu posłużono się dostępnymi materiałami dotyczącymi obszarów parków narodowych i krajobrazowych.

Celem opracowania nie jest/ nie było/ stworzenie aktualnej bazy obszarów chronionych na terenie objętym programem. Informacje o obszarach chronionych podano jedynie w celu wykazania że na obszarze objętym programem istnieje wystarczająca sieć obszarów chronionych i nie ma w chwili obecnej potrzeby jej rozbudowy.

Dane przedstawione w Tabeli pobrano ze strony <http://www.mos.gov.pl>

Tabela 10 Obszary chronione w rejonie Bałtyku

Lp	Kraj	Miejsce	Natura2000 kod miejsca	Nazwa miejsca	Całkowita powierzchnia (ha)	Powierzchnia morza (ha)	Charakterystyka	Główne zagrożenia	Informacja dot. zarządzania	Inne ważne cechy
1	Denmark	126	DK00VA308	Bornholm: Davids Bank	839	839				
2	Denmark	128	DK005Y229	Smålandsfarvandet: Slælskør Fjord oraz morze i wybrzeże pomiędzy Agersø and Glænø	17357	0	Kamienna rafa			Triturus cristatus cristatus
3	Denmark	129	DK002X110	Wody wokół Saltholm	7218	5414	Harbour seal (<i>Phoca vitulina</i>), Grey Seal (<i>Halichoerus grypus</i>), important area for waterfowl (breeding and migrating birds), nursery area for flatfish.		Nazwa planu zarządzania: Bekendtgørelse om fredning af vandarealerne omkring Saltholm	Płytkie piaszczyste dno porośnięte (<i>Zostera marina</i>).
4	Denmark	131	DK003X202	Wody wokół Hesselø	4193	4123	Harbour seal (<i>Phoca vitulina</i>).		Bekendtgørelse om fredning af dele af soterritoriet samt rev omkring Hesselø, renewal 2009	Od skalistego poprzez gliniaste do piaszczystego dno z makrofitami, skupiskami małży, słonymi łąkami, kamieniste plaże, klif morenowy.
5	Denmark	132	DK00VA250	Store Middelgrund	1594	1594	None noted			Od piaszczystego po skaliste dno, brzegi ze skupiskami makrofitów i małży.
6	Denmark	184	DK007X79	Bornholm: Ertholmene	1256	1219	Ważny obszar tarła śledzia bałtyckiego (<i>Clupea harengus</i>), breeding colonies of Guillemot (<i>Uria aalge</i>), Razorbill (<i>Alca torda</i>), oraz Eider (<i>Somateria mollissima</i>), type locality for the nominate form of Lesser Black-backed Gull (<i>Larus fuscus fuscus</i>)		Nazwa planu zarządzania: Bekendtgørelse om fredning af øgruppen Ertholmene og omliggende søterritorium, renewal 2009.	
7	Denmark	185	DK00VA235	Smålandsfarvandet: Kirkegrund	1753	1753	Rafy			
8	Denmark	186	DK006X234	Smålandsfarvandet: Morze i wybrzeże między Karrebæk Fjord i Kn	0	0				1110: Brzegi piaszczyste przez cały czas lekko zalane morską wodą

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

				udshoved Odde					
9	Denmark	187	DK006X238	Smålandsfarvandet: North of Lolland, Guldborg Sund, Bøt ø Nor and Hyllekrog-Rødsand	77848	0			
10	Germany	1		Strelasund Sound/Greifswald Lagoon/Isle Greifwalder Oie/Odra Mouth Area	140000	120000			Program zarządzania terenami zielonymi Ministerstwa Środowiska Mecklenburg-Vorpommern. Część obszaru (rezerwat biosfery South-East Rügen) z koncepcją strefowania i planem zarządzania
11	Germany	2		Jasmund National Park	3003	673			System strefowania ze strefą rdzeniową obszaru naturalnie dzikiego.
12	Germany	3		Vorpommersche Boddenlandschaft National Park (West-Pommeranian Lagoon National Park)	80500	67300			System strefowania ze strefą rdzeniową obszaru naturalnie dzikiego; odtworzenie słonych łąk oraz naturalnego reżimu wodnego w Parku Narodowym "Vorpommersche Boddenlandschaft"; Program zarządzania terenami zielonymi Ministerstwa; monitoring kolonii ptaków morskich.
13	Germany	4		Wismarer Bucht/Salzhaff (Wismar Bight/Salzhaff)	61000	57000			Program gospodarowania łąkami słonymi opracowany przez Ministerstwo Środowiska Mecklenburg-Vorpommern.
14	Germany	172	1552-401	Pommersche Bucht (Zatoka Pomorska)	200986	200986			
15	Germany	176	1530-491	Östliche Kieler Bucht (Eastern Kiel Bay)	74690	0			
16	Germany	178	1931-301	Ostseeküste am Brodtener Ufer (Baltic Sea Coast at	2048	0			

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

				Brodteners Ufer)						
17	Lithuania	122	LTKLAB001	Park Narodowy Mierzei Curonian	26394	16670	Ogromny obszar wydmy i roślinności wydymowej.			Kompleksowy system wydmy, dno piaszczyste, morskie ekosystemy wzdłuż wybrzeża, stanowiska trzciny i bardziej słonawe środowisko w lagunie.
18	Lithuania	123		Pajuris Regional Park	5350	2650	Duża liczba zagrożonych gatunków roślin i zwierząt występuje na tym obszarze (np. halophytic plants, birds, bats).			Wydmy przybrzeżne, piaszczyste dno, miejscami kamieniste i skalne.
19	Lithuania	124	LTSLUB001	Nemunas Delta Regional Park	23950	2100	Przejście od środowiska słonawego do morskiego (ujściowe).			Wielki ekosystem ujścia rzeki ze zmiennym zasoleniem, bagnistym dnem, słonymi łąkami, stanowiskami trzciny.
20	Lithuania	125		Palanga	0	0				
21	Poland	83	PLB280010	Park Krajobrazowy Mierzei Wiślanej	4410	0	Rzadkie i zagrożone gatunki takie jak River Lamprey (<i>Lampetra fluviatilis</i>), Ringed Plover (<i>Charadrius hiaticula</i>), Bearded Tit (<i>Panurus biarmicus</i>), Little Gull (<i>Larus minutus</i>), etc. występują na tym obszarze.	Brak formalnej ochrony obszarów morskich reaktywacja lobby (w ostatnich miesiącach), związanego z Elblągiem, w celu budowy kanału z Elbląga przez mierzeję Wiślaną bezpośrednio do Zatoki Gdańskiej.	W przygotowaniu plan zarządzania dzięki zmianom w prawie polskim.	Zmienne wielkości zasolenia i poziomów troficznych jak również zmieniające się podłoże od bagnistego do piaszczystego z makrofitami.
22	Poland	84	PLB220005	Nadmorski Park Krajobrazowy, obejmujący otaczające obszary wodne	18804	11352	A colony of plovers (<i>Calidris alpina schinzii</i>) constitute 10% of the total Baltic population, easternmost occurrence of Harbour porpoise (<i>Phocena phocena</i>). - (stated decline in number of <i>C. Alpina schinzi</i> in the last years).	Formalne trudności z realizacją ochrony na obszarach morskich – brak spójności kompetencji Marszałka Województwa Pomorskiego i morskiego składowiska popiołów i zużli w	W przygotowaniu plan zarządzania dzięki zmianom w prawie polskim	Wybrzeże morenowe z aktywnymi klifami, piaszczystymi mierzejami, słonymi łąkami, lasem nadbrzeżnym.

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

								Rewie – w pobliżu Zatoki Puckiej.		
23	Poland	85	PLB220003	Słowiński Park Narodowy, obejmujący otaczające obszary wodne	32744	11171	Jeden z najlepiej chronionych rezerwatów wybrzeża piaszczystego Bałtyku z ogromnymi wędrującymi wydmy oraz sukcesją roślinną o różnych okresach wegetacji.		W przygotowaniu plan ochrony dzięki zmianom w prawie polskim, istniejący plan obejmuje tylko część lądową.	Wydmy, zalewiska nadrzezne.
24	Poland	86	PLB 32002	Woliński Park Narodowy, obejmujący otaczające obszary wodne	10937	4519	Wysokie wybrzeże klifowe, brak zabezpieczeń brzegu, cofająca się delta rzeki.	*in management of marine areas plans for full implementation exist	W przygotowaniu plan zarządzania dzięki zmianom w prawie polskim. W nowym planie zarządzania znajdzie się również część morska.	W większości dno piaszczyste, aktywne morenowe klifowe wybrzeże z zatopionymi pniami drzew.
25	Poland	170	PLB990003	Zatoka Pomorska obejmująca Brzeg Odrzana	266629	266629	Bardzo ważny obszar odpoczynku i żerowania ptaków. Obszar żerowania dla więcej niż trzech gatunków z Aneksu I Dyrektywy Ptasiej.	Głównym potencjalnym zagrożeniem obszaru jest budowa farm wiatrowych. Istniejącym zagrożeniem są różne rodzaje sieci rybackich.	W przygotowaniu narodowy plan ochrony. Będzie stanowił podstawę planu zarządzania.	
26	Sweden	110		Torhamns Archipelago	10000	9000	Najbardziej wysunięty na południe szwedzki archipelag jest najważniejszym miejscem obserwacji ptaków I gatunków migrujących. White Tailed Eagle (<i>Haliaeetus albicilla</i>) and Osprey (<i>Pandion haliaeetus</i>) occur as well as Grey-Lag Goose (<i>Anser anser</i>), Black Guillemot (<i>Ceprus</i>			

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

27	Sweden	111		Falsterbo Peninsula with Ma*kläppen	17500	14500	Często występuje szary lew morski <i>Halichoerus grypus</i> (ok 300) a okazjonalnie morświn <i>Phocoena phocoena</i> . Gatunki ptaków obejmują White Tailed Eagle <i>Haliaeetus albicilla</i> , Turnstone <i>Arenaria interpres</i> , Black Guillemot <i>Cepphus grylle</i> , Razorbill <i>Alca tor</i>			
28	Sweden	112		Kullaberg	1750	292	Występują homary (<i>Homarus gammarus</i>) oraz inne czyste morskie zwierzęta (na większych głębokościach zasolenie 33 psu).			

<http://www.helcom.fi/>

Tabela 11 Miejsca chronione w według Konwencji Ramsar w obszarze objętym Programem

Nazwa miejsca	Kraj	Region	Obszar [ha]	Szerokość (decimal degrees)	Długość (decimal degrees)
Ertholmene	Denmark	Bornholm	1,250	55,317	15,183
Karrebaek, Dybs° & Avn° Fjords	Denmark	Storstr°m	18,860	55,167	11,750
PrŠst° Fjord, Jungshoved Nor, Ulvshale & Nyord	Denmark	Storstr°m	24,640	55,083	12,250
Sejr° Bugt, Neksel° Bugt & SaltbŠk Vig	Denmark	VestsjŠlland	43,877	55,783	11,300
Przyległe mokradła	Denmark	Vestsjaelland	18,492	55,167	11,500
Galenbecker See	Germany	Mecklenburg-Vorpommern	1,015	53,633	13,733
Hiddensee-Zingst	Germany	Mecklenburg-Vorpommern	25,800	54,500	12,750
Unteres Odertal, Schwedt	Germany	Brandenburg	5,400	53,067	14,317
Nemunas Delta	Litva	Silute	23,950	55,300	21,333
ViesvilŪ	Litva	Taurage, Jurbarkas	3,216	55,150	22,450
Druzno Lake Nature Reserve	Poland	Warminsko-Mazurskie	3,068	54,083	19,433
Jezioro Karas	Poland	Warminsko-Mazurskie	815,000	53,550	19,483
Jezioro Swidwie	Poland	Zachodnio-Pomorskie	891,000	53,567	14,367
Slowinski National Park	Poland	Pomorskie	18,247	54,667	17,167
Åsnen	Sweden	Kronoberg	16,800	56,617	14,717
Blekinge archipelago	Sweden	Blekinge	12,500	56,117	15,350
Emñn	Sweden	Kalmar	1,580	57,150	16,367
Falsterbo-Foteviken	Sweden	Skñne	7,530	55,417	12,917
Helgeñn	Sweden	Skñne	8,050	56,000	14,217
Klingavälsån-Krankesjön	Sweden	Skñne	3,970	55,617	13,633
Lundñkra Bay	Sweden	Skñne	1,980	55,817	12,917
Mörrumsån-Pukavik Bay	Sweden	Blekinge	2,740	56,150	14,750
İland, obszary wschodniego wybrzeża	Sweden	Kalmar	8,460	56,450	16,600
Ottenby	Sweden	Kalmar	1,610	56,200	16,400
Skñlderviken	Sweden	Skñne	1,350	56,233	12,717
Tönnersjöheden-Årshultsmyren	Sweden	Halland, Kronoberg	12,300	56,767	13,317

http://www.ramsar.org/index_list.htm

Tabela 12 Obszary Natura 2000 leżące w polskiej części objętej Programem

Rec	Natura2000 site code	Site name	Total area (ha)
1	PLH220001	Bagna Izbickie	807
2	PLB320001	Bagna Rozwarowskie	4211,2
3	PLH220002	Białe Błoto	10,5
4	PLH220003	Białogóra	1019,6
5	PLH320001	Bobolickie jeziora lobeliowe	4424
6	PLH220004	Bór Chrobotkowy	41,5
7	PLH320002	Brzeñnicka Węgorza	433,6
8	PLH220005	Bytowskie jeziora lobeliowe	2625,4
9	PLB320002	Delta Świny	9171,3
10	PLB320003	Dolina Dolnej Odry	54447,9
11	PLB040003	Dolina Dolnej Wisły	34909,2
12	PLH280001	Dolina Drwęcy	2369,6
13	PLH220006	Dolina Górnej Łeby	2465,9
14	PLH320003	Dolina Grabowej	8030,1

Rec	Natura2000 site code	Site name	Total area (ha)
15	PLH320004	Dolina Iny koło Recza	4503,2
16	PLH220007	Dolina Kłodawy	10,4
17	PLH320005	Dolina Krąpieli	229,1
18	PLB280002	Dolina Pastęki	19405,9
19	PLH320006	Dolina Płoni i Jezioro Miedwie	21253,9
20	PLH220008	Dolina Reknicy	66,1
21	PLB220002	Dolina Słupi	37033,2
22	PLH220009	Dolina Środkowej Wietcisy	362,8
23	PLH320007	Dorzecze Parsęty	28010,8
24	PLH220010	Hopowo	3,4
25	PLH320008	Janiewickie Bagno	162
26	PLH220011	Jar Rzeki Raduni	84,2
27	PLH320009	Jeziora Szczecineckie	6391,7
28	PLB320004	Jeziora Wełtyńskie	1306,2
29	PLH220012	Jeziorka Chośnickie	213,5
30	PLC280001	Jezioro Drużno	3175,9
31	PLH280003	Jezioro Karaś	815,5
32	PLH320010	Jezioro Kozie	184,3
33	PLB320005	Jezioro Miedwie i okolice	15782
34	PLH220013	Jezioro Piasek	63,1
35	PLB320006	Jezioro Świdwie	6157,1
36	PLH320011	Jezioro Wielki Bytyń	1826,6
37	PLH320012	Kemy Rymańskie	2624
38	PLH220014	Kurze Grzędy	1478,5
39	PLB280005	Lasy Hławskie	24604,2
40	PLH220015	Lubnia	0,1
41	PLB320007	Łąki Skoszewskie	9593,9
42	PLH220016	Mawra-Bagno Biała	300,4
43	PLH220017	Mechowiska Sulęczyńskie	64,6
44	PLH220018	Mierzeja Sarbska	1086,6
45	PLH220019	Orle	257,1
46	PLH320013	Ostoja Goleniowska	8453,6
47	PLB320008	Ostoja Ińska	86300,3
48	PLB220003	Ostoja Słowińska	19326,7
49	PLH220020	Pełcznica	271,8
50	PLH220021	Piaśnickie Łąki	79,3
51	PLH220022	Pływające wyspy pod Rekowem	81,1
52	PLH220023	Pobrzeże Słowińskie	18618
53	PLH320014	Pojezierze Myśliborskie	4262,8
54	PLH320015	Police - kanały	0
55	PLH220024	Przymorskie Błota	1590,9
56	PLH220025	Przywidz	5,7
57	PLH280006	Rzeka Pastęka	6233,4
58	PLH220026	Sandr Brdy	6837,6
59	PLH320016	Słowińskie Błoto	228,1
60	PLH220027	Staniszewskie Błoto	853,6
61	PLH220028	Studzienickie Torfowiska	190,2
62	PLH320017	Trzebiatowsko-Kofobrzeski Pas	18017,7

Rec	Natura2000 site code	Site name	Total area (ha)
		Nadmorski	
63	PLH220029	Trzy Młyny	774
64	PLH220030	Twierdza Wisłoujście	16
65	PLH320018	Ujście Odry i Zalew Szczeciński	44743,7
66	PLB220004	Ujście Wisły	1014,7
67	PLH220031	Waćmierz	23,4
68	PLB280009	Warmińskie Bociany	107937,8
69	PLB220001	Wielki Sandr Brdy	37058,7
70	PLH320019	Wolin i Uznam	35132,9
71	PLH320020	Wzgórza Bukowe	11651,1
72	PLB320009	Zalew Szczeciński	44928,5
73	PLB280010	Zalew Wiślany	33665,8
74	PLH280007	Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana	40729,6
75	PLB220005	Zatoka Pucka	62045,5
76	PLH220032	Zatoka Pucka i Półwysep Helski	26484,8

/ <http://www.mos.gov.pl>

Tabela 13 Obszary BSPA leżące w polskiej części objętej Programem

Rec	Site ID	Natura2000 site code	Site name	Total area (ha)	Marine area (ha)
1	84	PLB220005	Nadmorski Landscape Park incl.surrounding water areas	18804	11352
2	85	PLB220003	Słowinsky National Park incl.surrounding water areas	32744	11171
4	170	PLB990003	Pomeranian Bay incl. Odrzana Bank	266628,6	266628,6
6	86	PLB32002	Wolinski National Park incl.surrounding water areas	10937	4519
7	83	PLB280010	Vistula Spit Landscape Park	4410	0

/ <http://www.helcom.fi/gis/>

Jak wynika z porównania obszaru objętego Programem - 108 000 km² - z obszarem zlewni Bałtyku - 1 700 000 km² – obszar ten stanowi niewiele ponad 6 % powierzchni zlewni morza. Biorąc pod uwagę, iż projekt nie obejmuje rzeki Newy - posiadającej zarówno największą zlewnię jak i niosącej największą ilość ładunku zanieczyszczeń, należy uznać, iż wpływ projektu na stan środowiska morza bałtyckiego nie będzie zbyt istotny.

Tabela 14 Główne rzeki zlewni Morza Bałtyckiego

River	Basin area [tys km ²]	Avg. discharge [m ³ /s]
Newa	282	2600
Wisła	194	1080
Odra	119	535
Niemen	98,7	616
Dźwina	87,9	678
Narwa	53	400
Kemi	51,4	556
Gota	50,2	575
Angerman	31,86	485
Lule	25,24	499

Pregoła	15	90
Piana	5,1	
Warnow	3,3	
Parsęta	3,1	27
Rega	2,7	
Trave	2,6	
Pasłęka	2,3	15
Wieprza	2,1	
Leba	1,8	
Słupia	1,6	15
Reda	0,5	
Razem	1033,4	8171
Bałtyk	1 721	

/wyróżniono rzeki mające ujście na obszarze objętym projektem/

Wrażliwe elementy środowiska występujące na obszarze objętym projektem. Do najwrażliwszych ekosystemów występujących na omawianym obszarze należą:

- siedliska związane z wybrzeżem – takie jak wydmy, ruchome piaski/chronione w Słowińskim Park Narodowym /.
- torfowiska i obszary wodno błotne / większość obiektów jest objęta ochroną w ramach konwencji Ramsarskiej/
- jeziora przybrzeżne – w południowej części obszaru;
- wybrzeże klifowe /chronione w Parkach Narodowych Rugia i Wolin/
- jeziora położone w pojezierza pomorskiego / chronione w parkach krajobrazowych i obszarach Natura 2000/

Identyfikacja obszarów potencjalnie narażonych

Z uwagi na charakter programu nie ma możliwości wyznaczenia obszarów, które mogą być bezpośrednio narażone w związku z jego realizacją. Możliwe jest jedynie wskazanie określonych typów receptorów, które mogą być narażone. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim:

- obszary cenne przyrodniczo, zwłaszcza te, które znajdują się w pobliżu miejsc wykorzystywanych turystycznie,
- tereny ochrony wód powierzchniowych i podziemnych narażonych na intensyfikację produkcji rolniczej,
- obszary intensywnego rozwoju infrastruktury transportowej, na których może nastąpić lokalna intensyfikacja transportu.

4.3. Istotne problemy środowiskowe rejonu południowego Bałtyku

Z analizy stanu środowiska rejonu południowego Bałtyku wynika, że najistotniejszymi obecnie problemami środowiskowymi w kontekście realizacji programu są:

- Oddziaływanie przemysłu i transportu w wybranych obszarach miejskich,
- Zanieczyszczenie wywołane odprowadzaniem do wód substancji pożywkowych w strefach nadbrzeżnych oraz bezpośrednie zrzuty ścieków do morza oraz rzek przybrzeżnych,
- Zanieczyszczenie środowiska wodnego substancjami priorytetowymi w zakresie europejskiej polityki wodnej, zanieczyszczeniami niebezpiecznymi (spowodowane działaniami na morzu, w portach oraz przemysłowymi), usuwanie środków chemicznych z rejonów powojennych (w tym również depozyty broni chemicznej w morzu),
- Jakość wód wykorzystywanych w celach rekreacyjnych

Problemy te występują głównie na obszarze Polski oraz Litwy.

Pozostałe zagadnienia takie jak eutrofizacja, zmiany ekosystemu morza bałtyckiego oraz presja na obszarach cennych przyrodniczo albo wynikają z oddziaływań powstających poza rejonem południowego Bałtyku albo mają charakter jednostkowy.

5. Cele środowiskowe

Prognoza analizuje zgodność programu z dokumentami strategicznymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym. W prognozie uwzględniono przede wszystkim podstawowe zasady określone w Agendzie 21 dla regionu Morza Bałtyckiego – “Bałtyk 21”¹⁶. Głównym rezultatem “Bałtyku 21” jest Program działań, składający się z 30 różnych działań przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju w regionie Morza Bałtyckiego (RMB). Oparty jest on na wybranych propozycjach z siedmiu sektorów, na których koncentruje się “Bałtyk 21” i “Wizje i Strategie Wokół Morza Bałtyckiego 2010” (VASAB 2010). Działania Sektorowe w kontekście zgodności z ocenianym programem prezentowane są w poniższej tabeli (Tabela 15).

Tabela 15 Działania określone w Agendzie 21 dla regionu Morza Bałtyckiego

Działania – Agenda Bałtyk 21	Zgodność z programem
Wspólne działania:	
Zwiększona produkcja i użytkowanie bioenergii i innych energii odnawialnych.	duża
Regionalne fora i sieci zajmujące się zrównoważonym rozwojem.	potencjalna
Utworzenie obszarów pokazowych i projektów pilotowych w celu praktycznego zaprezentowania zrównoważonego rozwoju.	Potencjalnie istotna
Współpraca miast i zagadnienia zrównoważonego rozwoju w miastach i gminach.	Potencjalnie istotna
Publiczne zamówienia w odniesieniu do technologii dla zrównoważonego rozwoju.	
Informacja dla zrównoważonego rozwoju.	Potencjalnie istotna
Zwiększona świadomość konsumentów w odniesieniu do zagadnień zrównoważonego rozwoju.	Potencjalnie istotna
Działania sektorowe:	
Sektor rolnictwa	
Edukacja i szkolenie	Brak
Rozwój “Wirtualnego Instytutu Badawczego” dla zrównoważonego rolnictwa w oparciu o istniejący już NOVABOVA w regionie Morza Bałtyckiego	Brak
Opracowanie i wdrożenie agrośrodowiskowego prawa i polityki	Brak
Sektor energii	
Wzmocnienie współpracy między organami władzy	duża
Zwiększenie energii odnawialnych i promocja zwiększonej wydajności energetycznej i oszczędności energii.	duża

¹⁶ Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego – “Bałtyk 21” Seria Bałtyk 21 Nr 1/98: Przyjęta na 7. Sesji Ministerialnej Rady Państw Morza Bałtyckiego w Nyborgu, 22-23 czerwca 1998 roku

Działania – Agenda Bałtyk 21	Zgodność z programem
Współpraca w zakresie badań i rozwoju.	duża
Sektor rybołówstwa	
Opracowanie długookresowych strategii dla głównych zasobów rybnych: dorsza, łososia, śledzia, szprota.	Brak
Odnowienie siedlisk ważnych dla ryb i rybołówstwa w wodach śródlądowych.	Brak
Osiągnięcie zrównoważonej akwakultury.	Brak
Sektor leśnictwa	
Promocja zrównoważonej gospodarki leśnej i wydajności w leśnictwie prywatnym w regionie Morza Bałtyckiego poprzez: istniejące struktury organizacyjne lub sieci właścicieli lasów i dzierżawców lasów; wymiana informacji o działalności służb doradczych między organizacjami i organami władzy, które doradzają właścicielom i zarządom lasów.	Brak
Analiza luk w chronionych obszarach leśnych.	Brak
Promocja wykorzystania drewna i produktów na bazie drewna, jako naturalnego zasobu i materiału przyjaznego dla środowiska i zmiana modeli konsumpcji na bardziej zrównoważone.	Brak
Sektor przemysłu	
Poprawa ram dla działalności biznesu poprzez rozwój bodźców ekonomicznych poprawiających zarządzanie środowiskiem w przemyśle; harmonizacja przepisów prawnych odnoszących się do przemysłu dotyczących pomocy państwa konkurencyjności, polityki handlowej i ekologicznej (w tym środowisko pracy i bezpieczeństwo i higiena pracy) bez uszczerbku dla istniejących międzynarodowych norm ekologicznych; wdrożenie międzynarodowych konwencji i porozumień związanych z trwałym rozwojem w regionie Morza Bałtyckiego.	duża
Wdrożenie ekoefektywności w przemyśle; opracowanie narzędzi ekoefektywności dla różnych sektorów przemysłowych; wdrożenie Systemu Zarządzania Środowiskowego (EMS) z uwzględnieniem specjalnych warunków dla małych i średnich przedsiębiorstw; uwzględnienie czynników ekologicznych we wszystkich działaniach i sprawozdawczości, szczególnie zachęcanie do dobrowolnych inicjatyw w odniesieniu do sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw; promocja projektów pilotowych zmierzających do zrównoważonego rozwoju.	Potencjalnie istotna
Rozszerzona i udoskonalona współpraca w zakresie badań i rozwoju, transferu wiedzy i technologii w regionie Morza Bałtyckiego.	Duża
Sektor turystyki	
Wdrożenie przepisów dotyczących zrównoważonego rozwoju i turystyki, na przykład kodeksów wybrzeży i zaleceń HELCOM, planowania przestrzennego i użytkowania ziemi.	Potencjalnie istotna
System Zarządzania Środowiskowego powinien być dalej przedstawiany przemysłowi turystycznemu i powinny zostać opracowane metody monitoringu.	wymaga wzmocnienia
Sektor transportu	
Realizacja projektu w zakresie opracowania wytycznych, kryteriów i zaleceń dla inwestycji infrastrukturalnych związanych ze zrównoważonym systemem turystyki.	wymaga wzmocnienia
Nawiązanie i intensyfikacja współpracy między rządami w odniesieniu do przedsięwzięć rozwijających efektywniejszy transport towarów, a zwłaszcza poprawa połączeń kolejowych i wodnych.	Duża
Opracowanie regionalnych strategii wspierających zrównoważony transport morski.	Duża
Działania w zakresie planowania przestrzennego	

Działania – Agenda Bałtyk 21	Zgodność z programem
Wdrożenie Deklaracji Sztokholmskiej w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju przestrzennego.	wymaga wzmocnienia
Dalszy rozwój Zintegrowanego Zagospodarowania Stref Wybrzeży.	wymaga wzmocnienia
Włączenie “Bałtyk 21” w europejskie dokumenty planowania przestrzennego.	Brak

Ważność kryteriów oceny określono w oparciu o zidentyfikowane cele zrównoważonego rozwoju oraz cele ochrony środowiska w państwach położonych w rejonie Południowego Bałtyku oraz w dokumentach międzynarodowych. Jednocześnie sprawdzono, w jakim stopniu oceniany program wpływa na realizację priorytetów zrównoważonego rozwoju wyznaczonych w poszczególnych krajach. W analizie celów wykorzystano następujące dokumenty:

- Polityka Ekologiczna Państwa Na Lata 2007-2010 Z Uwzględnieniem Perspektywy Na Lata 2011-2014 Warszawa, grudzień 2006 Ministerstwo Środowiska
- Government of the Republic of Lithuania, Resolution No1160 on the Approval and Implementation of the National Strategy for Sustainable Development September 11, 2003, Vilnius.
- Government Communication 2001/02:172 Sweden’s National Strategy for Sustainable Development 2002, Ministry of the Environment, Stockholm, Sweden
- A shared future - balanced development Denmark's national strategy for sustainable development 2001¹⁷ German Council for Sustainable development, 2002 Perspectives for Germany Our Strategy for Sustainable Development¹⁸.

Wyniki analizy przedstawione są poniżej (Tabela 16). Analiza nie wykazała występowania istotnych rozbieżności między programem a dokumentami strategicznymi. W przypadku niektórych aspektów środowiskowych program wspiera realizację wyznaczonych w tych dokumentach celów. Dotyczy to zwłaszcza energii odnawialnej i bezpieczeństwa środowiskowego.

¹⁷ http://glwww.mst.dk/udgiv/publications/2002/87-7972-279-2/html/helepubl_eng.htm

¹⁸ http://www.nachhaltigkeitsrat.de/n_strategy/strategy_2002/index.html

Tabela 16 Priorytetowe cele zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska w krajach rejonu Południowego Bałtyku

Priorytety	Polska	Litwa	Niemcy	Szwecja	Dania	Ujęcie priorytetu w ocenie programu
Ochrona przyrody i krajobrazu	X	X	X	X zwłaszcza na obszarze Bałtyku	X	Kryteria oceny
Ochrona i zrównoważony rozwój lasów	X	X	X	X	X	Kryteria oceny
zrównoważone rolnictwo			X	X		Kryteria oceny
Ochrona powierzchni ziemi	X	X		X		Kryteria oceny
Ochrona zasobów kopalni i wód podziemnych	X					Kryteria oceny
Bezpieczeństwo biotechnologii i organizmów genetycznie zmodyfikowanych	X					Kryteria oceny
Ograniczenie materiałochłonności, wodochłonności energochłonności i odpadowości produkcji i konsumpcji	X	X	X	X	X	Kryteria oceny
Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych	X	X	X	X	X	Program wspiera realizację celów
Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy	X	X		X Ochrona ekosystemów		Kryteria oceny
Bezpieczeństwo zdrowotne środowiska	X	X	X	X	X	Kryteria oceny
Zapewnienie odpowiedniej jakości wód	X	X		X eutrofizacja	X	Kryteria oceny
Ograniczanie zanieczyszczenia powietrza	X	X		X	X	Kryteria oceny
Efektywna i bezpieczna gospodarka odpadami	X	X				Kryteria oceny
Ograniczanie oddziaływania substancji chemicznych w	X			X środowisko wolne od	X	Kryteria oceny

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

Priorytety	Polska	Litwa	Niemcy	Szwecja	Dania	Ujęcie priorytetu w ocenie programu
środowisku				substancji szkodliwych		
Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym	X			X		Program wspiera realizację celów
Ograniczanie oddziaływania hałasu	X	X			X	Kryteria oceny
Ochrona przed zmianami klimatu	X	X				Kryteria oceny
Ochrona warstwy ozonowej				X	X	Kryteria oceny
Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych	X	X	X	X	X	Kryteria oceny
Ograniczenie oddziaływania radiacji	X			X		Kryteria oceny

6. Określenie znaczących rezultatów

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko grup działań w Programie Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku została przedstawiona w tabeli poniżej.

Tabela 17 Ocena oddziaływania na środowisko grup działań w Programie Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo- kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
Priorytet 1: Konkurencyjność gospodarcza											
Pod-priorytet 1.1: Rozwój przedsiębiorczości											
Wzmacnianie platform i sieci dla lepszego kontaktu małych i średnich firm w obszarze Południowego	Nie, działania związane z realizacją celu, mają charakter "miękki" i nie inwestycyjny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wspólne inicjatywy struktur pośredniczących na rzecz MŚP (agencji rozwoju, fundacji gospodarczych, izb handlowych i przemysłowych, izb rzemieślniczych, parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości itp) zmierzające do poprawy rozwoju innowacyjności i wzrostu konkurencyjności sektora prywatnego na tym obszarze	Tak. W przypadku parków technologicznych i inkubatorów przedsiębiorczości może wystąpić oddziaływanie na środowisko w skali lokalnej	!?	!?	!?	0	0	!?	!?	!?	0	0
Wzmocnienie sieci badawczych (uniwersytetów i jednostek badawczo-rozwojowych) w kierunku	Realizacja celu może wpłynąć dodatnio w sposób pośredni na stan środowiska poprzez	0	?	?	?	0	0	?	?	?	0

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
lepszego powiązania z przedsiębiorstwami i lokalnymi władzami,	wzmocnienie powiązań sektora badawczo naukowego z podmiotami wdrażającymi rozwiązania prośrodowiskowe										
Rozwój rozwiązań praktycznych poprzez wzrost zastosowań międzynarodowych odkryć badawczych w konkretnym środowisku biznesowym	Tak. Wdrożenie niektórych rozwiązań (np. wprowadzenie GMO do produkcji rolnej) wymaga konsultacji publicznej	0	!?	!?	!?	!?	0	!?	!?	!?	!?
Testowanie i rozpowszechnianie najlepszych rozwiązań systemowych i organizacyjnych	Wprowadzanie tych rozwiązań podniesie jakość zarządzania środowiskiem, a tym samym będzie wpływać pozytywnie na jego stan	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Pod-priorytet 1.2: Integracja szkolnictwa wyższego i rynków pracy											
Wspólne działania instytucji rynku pracy poświęcone wzrostowi mobilności siły roboczej i przeciwdziałaniu negatywnych procesów na ponadgranicznym rynku pracy (np. drenaż mózgów,	Tak. To działanie powinno być spójne z rozwiązaniami zrównoważonymi w zakresie komunikacji	0	!?	0	!?	!?	0	!?	!?	0	0

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
bezrobocie młodych, wykluczenie ze względu na płeć, wiek itp.)											
Wspólne działania urzędów pracy organizacji biznesu i instytucji edukacyjnych w celu przygotowania praktycznych rozwiązań w dziedzinie edukacji i szkolenia długo falowego, możliwych do przyjęcia w warunkach zmieniających się wymagań oraz postępującej integracji w obszarze Południowego Bałtyku	Nie, działania związane z realizacją celu , mają charakter "miękki" i nie inwestycyjny, ukierunkowane są przede wszystkim na wymiar społeczny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozwój praktycznych rozwiązań mających na celu wzmocnienie współpracy w zakresie poprawy dostępności ośrodków edukacyjnych oraz nowych form edukacji (np. e-learning, kursy w ramach wymiany naukowej) na integrującym się rynku pracy w obszarze	Działania związane z realizacją celu , mają charakter "miękki", a, w perspektywie, długoterminowej, regionalnej i ponadregionalnej mogą przyczynić się do podniesienia świadomości ekologicznej	0	?	0	?	?	0	?	0	?	?

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
Południowego Bałtyku											
Uruchomienie i przetestowanie programów dla MŚP w zakresie możliwości ich działań na ponadgranicznym rynku pracy w celu poprawy komunikacji między nimi oraz dialogu i porozumienia międzykulturowego	W perspektywie długoterminowej, regionalnej i ponadregionalnej realizacja celu może nieść skutki pozytywne-współodpowiedzialność za wspólne wartości środowiskowe	0	?	0	?	?	0	?	0	?	?
Pod-priorytet 1.3: Dostępność transportowa											
Przygotowanie i wdrożenie studiów wykonalności dla "wąskich gardeł" transportowych oraz brakujących połączeń z włączeniem systemu transportu multimodalnego w obszarze Południowego Bałtyku, na podstawie priorytetowej listy inwestycji o charakterze ponadgranicznym	Tak. Niezbędne jest wykonanie prognozy oddziaływania na środowisko dla strategii rozwoju transportu w rejonie Południowego Bałtyku, jak również konsultacja publiczna we wczesnym etapie przygotowywania tej strategii	0	!?	0	!?	!?	0	!?	0	!?	!?
Wspólne działania właścicieli infrastruktury, cargo oraz operatorów transportu poświęcone	Tak. Intensyfikacja ruchu może wystąpić w niektórych miejscach (np. w centrach	0	!?	!?	?	?	0	!?	!?	?	?

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
poprawie połączeń transportowych oraz utworzeniu nowych połączeń	transportu multimodalnego)										
Zapewnienie rozwiązań praktycznych zmierzających do wspierania zrównoważonego rozwoju oraz poprawy usług transportu pasażerskiego w obszarze Południowego Bałtyku	Zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju przy realizacji tego celu wskazuje na prawdopodobieństwo pozytywnych skutków środowiskowych (spójność i koordynacja działań)	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Priorytet 2: Atrakcyjność i wspólna tożsamość											
Pod-priorytet 2.1: zarządzanie środowiskiem morza bałtyckiego											
Przygotowanie i wdrożenie małych projektów pilotażowych w zakresie nowoczesnego zarządzania wodą i odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem środowiskowych "gorących miejsc" na obszarach nadbrzeżnych	Tak. Projekty pilotażowe powinny być oceniane z zastosowaniem kompleksowego i systemowego podejścia (np. metody usuwania osadów powinny być zrównoważone)	!?	?	!?	?	?	!?	?	!?	?	?
Wspólne ponadgraniczne	Koordynacja działań i	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
działania zmierzające do zmniejszenia zrzutów pożywek mineralnych z małych rozproszonych źródeł, takich jak farmy, obszary uprawne, małe osiedla oraz prywatne pojedyncze gospodarstwa	współpraca różnych podmiotów przyczyni się do obniżenia obciążeń środowiskowych i poprawy stanu środowiska we wskazanych horyzontach czasowych i wszystkich wymiarach przestrzennych										
Wspólne ponadgraniczne działania zmierzające do wzmocnienia gotowości na poziomie lokalnym i regionalnym do reagowania na naturalne i środowiskowe katastrofy na morzu bałtyckim, z włączeniem systemami zarządzania ryzykiem oraz związaną z tym infrastrukturą	Koordinacja działań i współpraca różnych podmiotów przyczyni się do obniżenia obciążeń środowiskowych i ochrony środowiska w przedmiotowym obszarze zarówno w krótko jak i długo terminowym okresie	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Budowanie kompetencji oraz współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi w zakresie lokalnego planowania	Spójność przestrzenna i integracja działań związanych z planowaniem przyniesie skutki pozytywne w	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
zintegrowanego	każdym z badanych wymiarów										
Rozwój strategii i metod Zintegrowanego Zarządzania Strefami Nadbrzeżnymi oraz Planowania Przestrzennego Obszaru Morskiego na podstawie wspólnych rozwiązań ponadgranicznych	Wypracowanie wspólnych strategii i metod przyczyni się usprawnienia planowania i zarządzania Strefami Nadbrzeżnymi oraz Obszarem Morskim, co w konsekwencji przyniesie pozytywne skutki środowiskowe	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Pod-priorytet 2.2: Oszczędność energii i energia odnawialna											
Wymiana wiedzy, przygotowanie i wdrożenie wspólnych planów działań w zakresie źródeł energii odnawialnej oraz oszczędności energii	Tak. Wspólne plany działań powinny podlegać strategicznej ocenie oraz być poddane konsultacji publicznej	0	!?	!?	!?	!?	0	!?	!?	!?	!?
Przygotowanie małych inwestycji pilotażowych w dziedzinie energii odnawialnej	W zależności od charakteru inwestycji, należy mogą wystąpić pozytywne lub negatywne skutki środowiskowe, głównie w skali lokalnej i o krótkotrwałym	!?	0	!?	0	0	!?	0	!?	0	0

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
	charakterze										
Promocja osiągnięć obszaru Południowego Bałtyku w dziedzinie oszczędności energii oraz energii odnawialnej na forach wewnętrznych i zewnętrznych (w obszarze i poza nim)	Działania związane z realizacją celu, mają charakter "miękki, i nie inwestycyjny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pod-priorytet 2.3: Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla celów rozwoju regionalnego											
Rozwój ponadgranicznych strategii zachowania i zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz miejsc dziedzictwa kulturowego dla celów rozwoju regionalnego	Tak. Należy wykonać strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju (np. w przypadku masowych imprez w ponad-regionalnej skali)	!?	!?	!?	0	0	!?	!?	!?	0	0
Wspólne działania zmierzające do utworzenia zrównoważonych produktów turystycznych (np. ponadgraniczne ścieżki tematyczne), uwzględniających potrzeby	Zaleca się promowanie dobrych praktyk przy organizowaniu masowych imprez z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
ochrony bogactw naturalnych i dziedzictwa kulturowego											
Przygotowanie i wdrożenie małych pilotażowych inwestycji wzmacniających infrastrukturę turystyczną w obszarze Południowego Bałtyku (np. spójny system urządzeń turystycznych wzdłuż wybrzeża, takich jak małe porty lub mariny jachtowe)	Tak. Mogą wystąpić krótkoterminowe skutki podczas fazy budowy; długoterminowe podczas eksploatacji	!?	!?	!?	0	0	!?	!?	!?	0	0
Działania mające na celu wzmacnianie wiedzy i potencjału oraz organizowanie wspólnych kampanii zmierzających do budowy ponadgranicznych sieci współpracy władz odpowiedzialnych za rozwijanie cennych miejsc dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego	Prognozowane prawdopodobieństwo pozytywnych skutków środowiskowych, wynikających z podniesienia świadomości społecznej i współodpowiedzialności za środowisko.	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Promocja Bałtyku Południowego jako regionu turystycznego	Działania o charakterze nie inwestycyjnym, zgodność z zasadami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
	zrównoważonego rozwoju										
Wymiana know-how i promocja EMAS (Systemu Zarządzania i Przeglądu Ekologicznego) oraz wspólne działania w zakresie eko-etykietowania produktów przyjaznych dla środowiska	Kierunek działań ma wyraźny charakter pro środowiskowy, antycypowane są jego pozytywne skutki dla środowiska	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Rozwój dobrej praktyki w zakresie równych szans dostępu do oferty turystycznej w obszarze Południowego Bałtyku (włączając fizyczny dostęp do miejsc)	Realizacja celu poprzez dobre praktyki wyznacza zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pod-priorytet 2.4: Inicjatywy społeczności lokalnej											
Wspólne działania zwiększające udział lokalnych społeczności i instytucji, struktur administracyjnych, mediów oraz organizacji pozarządowych (NGO), ze szczególnym uwzględnieniem problemów	Działania o charakterze nie inwestycyjnym, docelowo antycypowane pozytywne skutki środowiskowe związane z podniesieniem świadomości społecznej i współodpowiedzialności	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
młodego pokolenia oraz rozwoju obszarów wiejskich w obszarze Południowego Bałtyku											
Konferencje, seminaria szkoleniowe oraz wizyty studyjne w celu wymiany dobrych praktyk w zakresie planowania gospodarczego, zatrudnienia, włączania do społeczeństwa, młodzieży, rozwoju obszarów wiejskich, ochrony środowiska oraz dziedzictwa naturalnego i kulturowego itp.	Działanie o charakterze nie inwestycyjnym, prognozowane skutki pozytywne w dłuższym horyzoncie czasowych i we wszystkich skalach przestrzennych	0	+	+	+	+	0	+	+	+	+
Ustanowienie i rozwój długotrwałych relacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi w takich dziedzinach jak opieka społeczna i zdrowotna, kultura i dziedzictwo kulturowe, środowisko i dziedzictwo naturalne, młodzież i rozwój społeczności lokalnych itp.	Wzmocnienie współpracy i rozwój sektora organizacji pozarządowych wyznacza prawdopodobieństwo pozytywnych skutków dla środowiska.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku

- pewność wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych - bariera lub zmiana celu ! wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych !? prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych lub pozytywnych skutków środowiskowych w zależności od uwarunkowań i okoliczności ? prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych skutków środowiskowych + pewność wystąpienia korzystnych skutków środowiskowych – poparcie celu ze względów środowiskowych 0 nieistotne skutki środowiskowe											
Grupa działań w Programie Przedmiot prognozy	Czy dany cel wymaga zwiększonej uwagi w trakcie wdrożenia i/lub antycypacyjnej modyfikacji	Czy dana grupa działań wpływa na zasoby i chłonność środowiska					Czy dana grupa działań wpływa na ekosystem, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe				
		Okres trwania		Skala przestrzenna			Okres trwania		Skala przestrzenna		
		Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna	Krótko	Długo	Lokalna	Regionalna	Ponad regionalna
Ponadgraniczne festiwale i wydarzenia sportowe, które będą się odbywać w perspektywie wieloletniej	Tak. W przypadku imprez masowych zaleca się wykorzystanie doświadczeń wynikających z dobrych praktyk	!?	0	!?	0	0	!?	0	!?	0	0
Przygotowanie pilotowych projektów innowacyjnych koncentrujących się na wspólnych wartościach, takich jak dobre rządzenie, wymiany dobrych praktyk, promocja równości płci itp.	Działanie wykazuje charakter nie inwestycyjny, ukierunkowane jest na obszar usprawnień i innowacji organizacyjnych oraz dóbr wspólnych	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Wspólne działania mające na celu tworzenie warunków dla realizacji zrównoważonego rozwoju w społecznościach wiejskich oraz małych miast	Działanie ukierunkowane na wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju, przewidywane skutki pozytywne w każdej skali przestrzennej i horyzontach czasowych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Identyfikacja elementów programu o znaczącym oddziaływaniu.

Charakter celów i zadań programu wskazuje na relatywnie małą skalę potencjalnego oddziaływania na elementy środowiska. Jednocześnie w programie nie sformułowano zadań odnoszących do ściśle zdefiniowanej przestrzeni. Znaczące oddziaływanie może wystąpić jedynie w przypadku skumulowanej realizacji projektów na terenie przyrodniczo cennych. Zagrożenie to można wykluczyć biorąc pod uwagę procedury administracyjne wymagające uzyskania stosownych pozwoleń.

Potencjalny wpływ na środowisko wynikający z realizacji Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku będzie niewielki w kontekście obecnej sytuacji środowiska przedmiotowego obszaru. Wynika to głównie z charakteru Programu, który obejmując swym zasięgiem obszary wchodzące w skład różnych jednostek terytorialnych, pięciu państw członkowskich – Danii, Niemiec, Szwecji, Polski i Litwy ukierunkowany jest w głównej mierze na działania „miękkie” i nie-inwestycyjne. Oczekuje się, że wszystkie projekty przewidziane w Programie będą miały wkład w rozwój zrównoważony całego obszaru, w szczególności w jego ekonomicznym i społecznym aspekcie oraz, że będą miały charakter i wpływ ponadgraniczny.

Tabela 18 Syntetyczna prognoza oddziaływania na środowisko POWT PB

Kryterium oceny	Ocena/Komentarz
Czy diagnoza stanu oraz analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń w POWT PB zostały przygotowane w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju?	Tak. Analiza SWOT została odniesiona do dwóch aspektów: dostępności, konkurencyjności i innowacyjności oraz turystyki i środowiska. Analizę przeprowadzono z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.
Czy zostały zaproponowane cele środowiskowe?	Tak. Cel nadrzędny Programu ukierunkowany jest na zrównoważony rozwój obszaru Południowego Bałtyku i rozpisany został na dwa priorytety obejmujące swym spektrum działania związane z ochrona zasobów naturalnych i kulturowych, poszanowanie energii i rozwój jej odnawialnych zasobów, a także zarządzanie środowiskowe.
Czy proponowane priorytety są zintegrowane ze „Strategią zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej”, „VI Programem działań Unii Europejskiej na rzecz środowiska”, „Strategią ochrony środowiska. Cele, zadania i priorytety na lata 2007-2013 z perspektywą do roku 2020 - synteza”. „Polityką ekologiczną państwa”?	Tak. Proponowane priorytety są niesprzeczne i zintegrowane z dokumentami strategicznymi, zarówno w kontekście Unii Europejskiej jak i dokumentów strategicznych na poziomie poszczególnych państw objętych Programem
Czy (jeżeli tak to w jakim stopniu) został skwantyfikowany negatywny wpływ na środowisko?	Nie. W kontekście konwencji z Espoo.
Czy w aspekcie zrównoważonego rozwoju priorytety planowane w poszczególnych sektorach nawzajem się wspomagają?	Planowane priorytety są wzajemnie skorelowane. Realizacja działań wynikających z przyjętych z priorytetów zakłada efekt synergii-

Kryterium oceny	Ocena/Komentarz
	(wzmocnienie atrakcyjności obszaru wspiera działania ukierunkowane na podniesienie jego konkurencyjności ekonomicznej, a integracja ekonomiczna, transfer know-how i współpraca sektora publicznego z prywatnym tworzy potencjalnie sprzyjający klimat służący zwiększeniu atrakcyjności obszaru.
Czy w kontekście zrównoważonego rozwoju występuje zgodność pomiędzy diagnozą i celami?	Istnieje zgodność pomiędzy analizą SWOT a sformułowanymi celami POWT PB.
Czy została dostrzeżona i uwzględniona rola służb ochrony środowiska?	Tak. Jako uczestników poszczególnych grup działań planowanych w Programie.
Czy proponowane grupy działań przyczynią się do efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych, w tym do zmiany wzorców konsumpcji i produkcji oraz do zarządzania popytem na te zasoby?	Proponowane grupy działań uwzględniają konieczności zwiększania innowacyjności, a tym samym przyczynią się do zrównoważonego zarządzania zasobami środowiska.
Czy proponowane grupy działań przyczynią się do zastępowania wykorzystania zasobów nieodnawialnych zasobami odnawialnymi?	Tak. Proponowane grupy działań obejmują wprost działania polegające na zastępowaniu wykorzystania zasobów nieodnawialnych zasobami odnawialnymi (np. odnawialne zasoby energii) poprzez przygotowanie ukierunkowanych projektów i działań inwestycyjnych
Czy proponowane grupy działań przyczynią się do wdrażania rozwiązań ekoinnowacyjnych (rozwoju eko-innowacyjności)?	Tak. Program zakłada w priorytecie 2 - Atrakcyjność i wspólna tożsamość – przygotowanie innowacyjnych działań inwestycyjnych związanych z nowymi technologiami przyjaznymi środowisku.
Czy planowane grupy działań przyczynią się do równoważenia rozwoju poprzez stosowanie charakterystycznych dla poszczególnych sektorów środków eliminujących albo zmniejszających negatywne oddziaływanie proponowanych przedsięwzięć na środowisko, wraz z monitorowaniem ich wdrażania?	Tak. W ograniczonym zakresie, z uwagi na nie inwestycyjny charakter Programu oraz zróżnicowanie wynikające z zaangażowania partnerów z pięciu państw unijnych.
Czy planowane grupy działań przyczynią się do poprawy stanu:	Tak, w sposób pośredni - z uwagi na nie inwestycyjny charakter Programu
a. powietrza,	Tak. W sposób pośredni, poprzez działania ukierunkowane na poprawę dostępności transportowej poprzez koordynację działań, lepszą jakość infrastruktury i budowanie spójnego systemu transportu multimodalnego uwzględniającego zasady zrównoważonego rozwoju.
b. wód powierzchniowych i podziemnych,	Tak. W sposób pośredni poprzez działania związane z przygotowaniem i wdrożeniem projektów pilotowych z zakresu

Kryterium oceny	Ocena/Komentarz
	nowoczesnej gospodarki wodno- ściekowej oraz wspólne działania zmierzające do zmniejszenia zrzutów pożywek mineralnych z małych rozproszonych źródeł występujących w objętym Programem obszarze.
c. powierzchni ziemi ?	Tak. W ograniczonym zakresie. W sposób pośredni poprzez działania ukierunkowane na wdrożenie małych pilotażowych inwestycji wzmacniających infrastrukturę turystyczną, a tym samym zapobiegające chaotycznemu rozwojowi turystyki i związanej z tym zwiększoną konsumpcją terenu.
Czy proponowane grupy działań uwzględniają potrzebę ochrony przyrody i krajobrazu i czy będą sprzyjać tworzeniu oraz właściwemu funkcjonowaniu systemu obszarów chronionych Natura 2000?	Tak, także w odniesieniu do NATURA 2000.
Czy proponowane priorytety wpłyną na zdrowie ludzi, a jeśli tak to w jaki sposób?	Tak. Nastąpi poprawa zdrowia jako takiego i zdrowia środowiskowego, w szczególności przez rozwój infrastruktury sprzyjającej poprawie stanu zdrowia i jakości mediów środowiskowych.
Czy proponowane grupy działań będą zmniejszały zagrożenia zdrowotne wynikające ze stanu środowiska?	W pewnym zakresie. Proponowane działania będą wspierały akcje zmierzające do podniesienia bezpieczeństwa przez wzmocnienie lokalnego i regionalnego poziomu przygotowań w przypadku naturalnych i środowiskowych klęsk na Morzu Bałtyckim
Czy proponowane grupy działań przyczynią się do zachowania wartości kulturowych?	Tak, poprzez działania ukierunkowane rozwijanie ponad -granicznych strategii ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazu i dziedzictwa kultury związanych z poszczególnymi regionami, przez wzmocnianie wiedzy i potencjału, organizowanie wspólnych kampanii ponad-granicznych tworzących sieci współpracy władz odpowiedzialnych za rozwój dziedzictwa przyrodniczego kulturowego
Czy proponowane grupy działań przyczynią się do podnoszenia świadomości ekologicznej?	Tak, działania zwiększające udział lokalnych społeczności i instytucji, struktur administracyjnych, mediów oraz organizacji pozarządowych oraz wspólne działania w zakresie eko-etykietowania produktów przyjaznych dla środowiska, promocji EMAS,
Czy proponowane grupy działań przyczynią się do poprawy ładu przestrzennego?	Tak, poprzez rozwój strategii i metod Zintegrowanego Zarządzania Strefami

Kryterium oceny	Ocena/Komentarz
	Nadbrzeżnymi oraz Planowania Przestrzennego Obszaru Morskiego na podstawie wspólnych rozwiązań ponadgranicznych

Dodatkowe pytania:

Każdorazowo przy analizie poszczególnych celów Programu zadawane były następujące pytania:

1. Czy realizacja danego celu wpływa na zasoby naturalne oraz efektywność ekologiczną w obszarze Południowego Bałtyku? Jeżeli tak, czy występuje to wszędzie czy w wybranych obszarach?
2. Czy realizacja danego celu wpływa na ekosystem, bioróżnorodność lub na przyrodnicze i kulturowe dziedzictwo tego obszaru?
3. Czy proponowane działania będą wpływały na zachowania społeczne i wzmocnienie wymiaru społecznego współpracy ponadgranicznej?
4. Czy Program przyczyni się do rozwinięcia działań o charakterze stałym wspierających zrównoważony rozwój obszaru Południowego Bałtyku?

Wdrożenie działań wynikających z realizacji POWT PB może spowodować ujemne konsekwencje środowiskowe. Największe prawdopodobieństwo pojawienia się takich niekorzystnych oddziaływań jest dla oddziaływań krótkotrwałych i lokalnych - zarówno w aspekcie oddziaływania na zasoby i chłonność środowiska jak i dla ochrony różnorodności biologicznej. Jednakże znacznie większe jest pojawienie się korzyści środowiskowych długotrwałych i występujących w skali regionalnej. To korzystne oddziaływanie dotyczy zarówno zasobów i chłonności środowiska jak i ochrony różnorodności biologicznej.

.Wzmocnienie i stymulowanie rozwoju w kierunku innowacyjności, wykorzystania wiedzy oraz kształtowania społeczeństwa informacyjnego będzie pośrednio bardzo pozytywnie wpływało na środowisko. Tym samym w świetle kryterium środowiskowego te działania są szczególnie istotne i winny być traktowane priorytetowo.

7. Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu

7.1. Kierunki działania

Kierunkiem docelowym Programu powinno być dążenie do zrównoważonego i spójnego rozwoju obszaru, ukierunkowanego na ochronę unikalnych wartości przyrodniczych i kulturowych, które stanowią o jego potencjale rozwojowym. Dotyczy to następujących obszarów rozwoju objętych programem:

- Rozwój zrównoważonego sektora turystycznego,
- efektywna ekologicznie integracja transportu i zwiększenie bezpieczeństwa związanego z transportem
- integracja strategii planistycznych,
- rozwój wiedzy podnoszenie jakości środowiskowej podmiotów gospodarczych oraz transfer eko-innowacji

Jednym z głównych celów oceny oddziaływania na środowisko jest wskazanie możliwości zapobiegania, rekompensowania lub minimalizacji niekorzystnych skutków środowiskowych realizacji zapisów dokumentu podlegającego ocenie. W przypadku prognozy oddziaływania na środowisko wykonywanej dla dokumentu o charakterze strategicznym wskazuje się na potrzebę przyjęcia pewnych zasad postępowania w odniesieniu do realizacji poszczególnych celów. Wysoki poziom ogólności w formułowaniu priorytetów i celów nie pozwala na sprecyzowanie i enumeratywne wyliczenie działań koniecznych do podjęcia, aby zminimalizować negatywne skutki realizacji programu. Jednocześnie prognoza oddziaływania na środowisko wykonana na tym etapie, kiedy powstaje dokument strategiczny, umożliwi wskazanie skutków, które bezwzględnie należy wyeliminować lub też takich, na które można zareagować właśnie na tak wczesnym etapie, zanim nastąpi decyzja wskazująca konkretne umiejscowienie danego przedsięwzięcia, lub konkretne rozwiązanie technologiczne

W przypadku Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku przyjęto zasadę, że działania zapobiegające, redukujące lub rekompensujące negatywne efekty realizacji Programu zostaną wskazane w ślad za oceną poszczególnych grup działań sformułowanych w ramach priorytetów i pod-priorytetów.

Należy podkreślić, że wskazane działania w postaci zasad postępowania zostały sformułowane jako zasady dodatkowe poza wszystkimi innymi obowiązującymi przepisami i dyrektywami. Zasady te powinny być przede wszystkim zastosowane w procedurze oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, które będą składały się na realizację celów szczegółowych.

Proponuje się następujące działania szczegółowe:

- zastosowanie kompleksowego i systemowego podejścia do oceny oddziaływania na środowisko (np. metody usuwania osadów powinny być zrównoważone) – w przypadku projektów pilotowych,

- Konsultacje społeczne – w przypadku wdrażania niektórych rozwiązań (np. wprowadzenie GMO do produkcji rolnej) jak również konsultacja publiczna we wczesnym etapie przygotowywania strategii rozwoju,
- Prognozy oddziaływania na środowisko z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju oraz międzysektorowa analiza wpływów dla strategii odnoszących się do zakresu programu (rozwój transportu w rejonie Południowego Bałtyku, masowych imprez w ponad-regionalnej skali),
- Promowanie dobrych praktyk przy organizowaniu masowych imprez z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju

Z przeprowadzonej oceny wynika, iż prawdopodobieństwo pojawienia się korzyści środowiskowych w wyniku wdrożenia POWT PB jest znacznie większe niż pojawienie się oddziaływań negatywnych. Jednakże należy wyraźnie podkreślić, iż oddziaływania negatywne mogą wystąpić i należy wdrożyć odpowiedni system kwalifikowania przedsięwzięć realizowanych w ramach POWT PB tak, by zjawisko to zredukować w jaki największym stopniu.

Na etapie selekcji projektów kryteria oceny projektów powinny spełniać zasady zrównoważonego rozwoju ustalone w Strategii z Göteborga. Oznacza to, że projekty finansowane przez środki Programu będą musiały wykazywać instytucjonalne, finansowe ale także *środowiskowe* zrównoważenie po zakończeniu okresu finansowania.

Ten wymóg jest zgodny z priorytetami umieszczonymi w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej przedstawionej w Komunikacie Komisji na przeglądzie Strategii Zrównoważonego Rozwoju COM(2005) 658. Stąd też działania w ramach Programu koncentrują się na zmianach klimatu i oszczędności energii, wykluczeniu społecznym, demografii i migracji, zarządzaniu zasobami naturalnymi, zrównoważonym transporcie.

Program będzie zgodny polityką i prawem Wspólnoty w zakresie ochrony środowiska oraz poprawy stanu środowiska naturalnego. Odnosi się to przede wszystkim do wypełnienia zobowiązań ustalonych w Dyrektywach: Habitatowej 92/43/EC, Ptasiej 79/409/EC oraz dyrektywach dotyczących europejskiej sieci obszarów chronionych NATURA 2000.

Zgodnie z tymi politykami i przepisami kryteria oceny projektów powinny uwzględniać obszary, które dla Programu zostały zidentyfikowane jako szczególnie wrażliwe (patrz mapa). Oznacza to, że analiza potencjalnego wpływu danego projektu będzie musiała zidentyfikować i ocenić presję na te obszary z uwzględnieniem ich wrażliwości związanej z walorami ekosystemów oraz z ich wartościami krajobrazowymi a także w związku z miejscami gniazdowania ptaków i ich szlakami migracyjnymi. Odnosi się to również do przedsięwzięć „nie-inwestycyjnych”, szczególnie do tych, które związane są z masowymi imprezami koncentrującymi dużą liczbę turystów.

Przeanalizowane materiały wskazują, iż Program może zapełnić lukę istniejącą w systemie ochrony zlewni Bałtyku. O ile bowiem środowisko samego morza i jego wybrzeży jest stosunkowo dobrze poznane i chronione, o tyle nie istnieje spójny system ochrony strefy wybrzeża sięgającej w głąb lądu na około 100 km. W ramach Programu możliwe będzie zintegrowanie działań związanych z ochroną środowiska pomiędzy krajami biorącymi udział w Programie. Istotne to będzie zwłaszcza w strefach nadgranicznych – takich jak pogranicze Polsko-Niemieckie.

Podkreślić należy, że na obszarze objętym Programem w chwili obecnej chronione są najwartościowsze obiekty z punktu widzenia ochrony środowiska. Wobec tego najistotniejsze będzie stworzenie takich form ochrony przyrody, które z jednej strony zapewniałyby zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego a z drugiej strony nie ograniczałyby rozwoju społeczności lokalnych. Innymi słowy chodzi o uzupełnienie istniejących już obszarów chronionych takimi formami ochrony, które byłyby zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju.

Takie podejście powinno rozwiązać problemy występujące powszechnie na styku ochrony przyrody i społeczności lokalnych. Z jednej strony w tradycyjnych działaniach ochroniarskich dąży się do ograniczenia antropopresji na chronione obiekty, z drugiej strony społeczność lokalna dąży do osiągnięcia jak najdalej idących korzyści z istnienia tego typu obiektów chronionych.

Na terenie krajów realizujących Program podejmowane są takie działania. Tworzenie sieci obszarów wchodzących w sieć Natura 2000 jest jednym z możliwych kierunków takiego podejścia.

Bardzo dobrym przykładem działań spełniających kryteria zrównoważonego rozwoju jest zatwierdzony w 2005 roku rezerwat biosfery Kristianstads Vattenrike. Rezerwat biosfery obejmuje zlewnię rzeki Helge å w miejscowości Kristianstad oraz przybrzeżne wody Zatoki Hanöbukten. W ramach proponowanego rezerwatu biosfery zidentyfikowano znaczącą liczbę obszarów o wysokich walorach przyrodniczych. Jednocześnie obszar ten prezentuje wysoki potencjał w kierunku promowania zrównoważonego rozwoju przez, na przykład, intensywną pracę na rzecz środowiska prowadzoną przez miejscowość Kristianstad jak również drogą projektów w zakresie rolnictwa i gospodarki leśnej. Znaczne wartości biologiczne obecne na okresowo zalewanych łąkach są wynikiem wielowiekowej działalności w zakresie gospodarowania tymi obszarami jako pastwiskami oraz do produkcji siana.

Proponowany rezerwat biosfery oferuje wspaniałe warunki do rozwijania ekoturystyki w kontekście zarówno bliskości natury jak i walorów kulturowych. Przykłady działań w ofercie ekoturystyki to łowienie ryb, trasy przyrodnicze, trasy kulturowe i wynajem łodzi.

Miasto Kristianstad ma za sobą sukcesy w dziedzinie pracy na rzecz środowiska i zrównoważonego rozwoju. W dniu 9 czerwca 1998 roku Rada Miasta przyjęła uchwałę o trzech fundamentalnych zasadach oraz 12-punktowy plan realizacji zrównoważonego rozwoju przeznaczony do wdrożenia w ramach wszystkich dziedzin działalności miasta. Tych 12 punktów zostało rozwiniętych na podstawie celów ustalonych na Konferencji w Rio i stanowi ważną deklarację miasta o tworzeniu "regionu o równowadze ekologicznej". Obecnie miasto jest włączone do prac nad sformułowaniem lokalnych celów środowiskowych opartych na 15 szwedzkich narodowych celach dotyczących jakości środowiska. Te cele lokalne określają, co powinno być osiągnięte w okresie następnej generacji, aby uzyskać dobrą jakość środowiska w rejonie Kristianstad.

Dwa kierunki działania (produkcja żywności oraz rolnictwo jako czynnik wspierający zachowanie biologicznych wartości regionu) pojawiają się w różnych projektach, które są podejmowane w obszarze proponowanego rezerwatu biosfery, aby wspierać rozwój a jednocześnie zachować różnorodność biologiczną.

<http://www.vattenriket.kristianstad.se/>

Realizacja rezerwatu biosfery Kristianstads Vattenrike pokazuje nowe podejście do ochrony środowiska. Jednocześnie ze względu na unikalny charakter obejmuje on prawie wszystkie typy siedlisk występujące na obszarze Programu począwszy od wybrzeża z wydłami, poprzez jeziora, torfowiska a na lasach skończywszy. Realizacja tego rezerwatu pokazuje, jak w praktyce można wdrażać założenia zrównoważonego rozwoju.

7.2. Uwarunkowania oceny w odniesieniu do charakteru Programu

Nie inwestycyjny charakter Programu i jego ukierunkowanie na działania tzw. "miękkie" - budowanie sieci, usprawnień, wymianę doświadczeń, kreowanie wspólnych strategii, metodologii, docelowo prowadzi do działań przygotowujących projekty pilotowe, w tym również małe projekty inwestycyjne z zakresu usprawnień gospodarki wodno- ściekowej, alternatywnych źródeł energii odnawialnej, czy infrastruktury turystycznej. Z tego względu podkreślono w prognozie konieczność opracowania oceny oddziaływania na środowisko zarówno dla strategii rozwoju transportu w rejonie Południowego Bałtyku-(wraz z konsultacją publiczną we wczesnym etapie przygotowywania tej strategii), jak i dla jednostkowych projektów pilotowych wynikających z działań związanych z dwoma priorytetami przyjętymi w dokumencie Programu. Planowane projekty miękkie, dotyczące usprawnień organizacyjnych, wymiany doświadczeń transferu know-how, wspólnych działań, akcji i kampanii promocyjnych będą miały swój udział w aspektach środowiskowych rozwoju obszaru Południowego Bałtyku .

Oddziaływanie środowiskowe w przypadku braku programu

Z uwagi na charakter Programu, jego alternatywę stanowi brak takiego dokumentu. W tym przypadku nastąpi rozproszenie działań w poszczególnych obszarach znajdujących się w granicach objętych Programem państw, a tym samym nastąpi lokalna realizacja strategii i działań, co może skutkować potencjalnymi konfliktami (głównie w zakresie rozwiązań transportowych oraz infrastruktury wodno- ściekowej).

Brak Programu dodatkowo utrudni koordynację działań oraz ograniczy możliwość wymiany doświadczeń (administracji publicznej, sektora naukowo- badawczego oraz organizacji pozarządowych), a tym samym hamować będzie rozwój innowacyjności, również w zakresie środowiskowym,- usprawnień podnoszących jakość jego ochrony i zarządzania nim.

8. Monitoring

System monitoringu skutków środowiskowych spowodowanych wdrożeniem Programu powinien być częścią systemu monitoringu realizacji samego Programu. Zgodnie z dokumentem Programu Komitet Sterujący i Monitorujący (KSiM) zostanie powołany w okresie trzech dni od daty poinformowania Kraju Członkowskiego o podjęciu decyzji przez Komisję Europejską o akceptacji Programu.

Komitet Sterujący i Monitorujący ustali zasady postępowania mieszczące się w ogólnych instytucjonalnych, prawnych i finansowych zasadach poszczególnych zainteresowanych Krajów Członkowskich, które następnie powinny być przyjęte w uzgodnieniu z instytucją zarządzającą Programem.

W celu zapewnienia efektywności i jakości wdrożenia programu operacyjnego Komitet Sterujący i Monitorujący będzie realizował następujące zadania:

- Przyjęcie kryteriów wyboru działań finansowanych w okresie sześciu miesięcy od przyjęcia programu operacyjnego oraz przyjęcie każdej następnej wersji tych kryteriów zgodnie z potrzebami programu;
- Okresowy przegląd realizacji programu zgodnie z jego poszczególnymi celami na podstawie dokumentów przedkładanych przez instytucję zarządzającą Programem;
- Badanie wyników wdrożenia, w szczególności osiągnięcia celów ustalonych dla każdej osi priorytetowej;
- Analiza i przyjęcie rocznych raportów oraz raportu końcowego z wdrożenia Programu;
- Przyjmowanie informacji o rocznym raporcie kontrolnym oraz o wszelkich uwagach Komisji Europejskiej po przeglądzie tego raportu;
- Komitet może wystąpić do instytucji zarządzającej z propozycją zmiany lub zbadania programu operacyjnego, aby umożliwić osiągnięcie celów Funduszu określonych w art. 3 lub poprawić jego zarządzanie włącznie z zarządzaniem finansowym;
- Komitet rozpatrzy i zaakceptuje propozycje zmiany treści decyzji Komisji co do udziału Funduszu w finansowaniu Programu.

Ogólny system monitoringu Programu zostanie przedstawiony szczegółowo w Podręczniku Programu. System ten składa się ze wskaźników wynikowych i wskaźników rezultatu.

Wskaźniki wynikowe mierzą liczbę różnych produktów projektów, liczbę widzów na imprezach organizowanych w ramach projektów (szczególnie tych otwartych dla publiczności) lub skład grup uczestniczących w projektach (np. politycy, przedstawiciele sektora prywatnego itp.). Program będzie proponował pewne powszechnie stosowane wskaźniki w projektach ale także będzie je uzależniał od projektów, tak aby wybrać najbardziej odpowiednie dla specyficznych celów ustalonych w projektach i aby je kwantyfikować.

Poniższa tabela przedstawia wskaźniki zarówno dla wyników uniwersalnych jak i specyficznych dla priorytetów.

Tabela 19 Wskaźniki uniwersalne i specyficzne dla priorytetów

		Wyniki	Wskaźniki wyników	Poziom odniesienia 2007	Cele Programu 2013
PRIORYTET 1: Konkurencyjność gospodarcza	WYNIKI OGÓLNE	Większa akceptacja polityczna współpracy ponadgranicznej	Liczba projektów z akceptowanymi i promowanymi politycznie wynikami	0	Co najmniej 15 (40%)
		Zwiększenie stabilności istniejących sieci ponadgranicznych	Liczba projektów tworzących ponadgraniczne sieci oparte na formalnych umowach	0	Co najmniej 7 (20%)
		Odmrożenie publicznych i prywatnych inwestycji	Liczba projektów wspierających odmrożenie publicznych i prywatnych inwestycji	0	Co najmniej 7 (20%)
	CHARAKTERYSTYCZNE WYNIKI	Zintensyfikowanie ponadgranicznych relacji między małymi i średnimi przedsiębiorstwami w obszarze Południowego Bałtyku	Liczba projektów wspierających zintensyfikowanie ponadgranicznych relacji między małymi i średnimi przedsiębiorstwami w obszarze Południowego Bałtyku	0	Co najmniej 7 (50%)
		Wzmocnienie powiązań pomiędzy systemem edukacji a instytucjami rynku pracy w regionach Południowego Bałtyku	Liczba projektów wzmacniających powiązania pomiędzy systemem edukacji a instytucjami rynku pracy w regionach Południowego Bałtyku	0	Co najmniej 10 (75%)
		Poprawa jakości i operatywności połączeń transportowych i usług w rejonie obszaru Południowego Bałtyku	Liczba projektów przyczyniających się do poprawy jakości i operatywności połączeń transportowych i usług w rejonie obszaru Południowego Bałtyku	0	Co najmniej 5 (60%)
PRIORYTET 2: Atrakcyjność i wspólna tożsamość	WYNIKI OGÓLNE	Większa akceptacja polityczna współpracy ponadgranicznej	Liczba projektów z akceptowanymi i promowanymi politycznie wynikami	0	Co najmniej 30 (40%)
		Zwiększenie stabilności istniejących sieci ponadgranicznych	Liczba projektów tworzących ponadgraniczne sieci oparte na formalnych umowach	0	Co najmniej 15 (20%)
		Odmrożenie publicznych i prywatnych inwestycji	Liczba projektów wspierających odmrożenie publicznych i prywatnych inwestycji	0	Co najmniej 7 (10%)
	CHARAKTERYSTYCZNE WYNIKI	Poprawa sprawności instytucjonalnej w zakresie zarządzania środowiskiem Południowego Bałtyku	Liczba projektów przyczyniających się do poprawy sprawności instytucjonalnej w zakresie zarządzania środowiskiem Południowego Bałtyku	0	Co najmniej 10 (65%)
		Wzrost zaangażowania w rozwój źródeł energii odnawialnej oraz wzorów oszczędności energii	Liczba projektów wspierających wzrost zaangażowania w rozwój źródeł energii odnawialnej oraz wzorów oszczędności energii	0	Co najmniej 4 (60%)
		Zwiększenie efektywności wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru Południowego Bałtyku dla rozwoju regionalnego	Liczba projektów wspierających zwiększenie efektywności wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru Południowego Bałtyku dla rozwoju regionalnego	0	Co najmniej 10 (65%)

	Wyniki	Wskaźniki wyników	Poziom odniesienia 2007	Cele Programu 2013
	Rozwijanie dialogu międzykulturowego oraz szersze włączanie społeczeństwa w działania o wymiarze ponadgranicznym	Liczba projektów wspierających Rozwijanie dialogu międzykulturowego oraz szersze włączanie społeczeństwa w działania o wymiarze ponadgranicznym	0	Co najmniej 20 (50%)

W tabeli wyróżniono trzy wiersze jako odnoszące się do również efektów środowiskowych. Proponowany dodatkowy zakres monitoringu dotyczący wymogów środowiskowych jest związany bezpośrednio z typami działań wyszczególnionych w tabeli oceny. W szczególności monitoring będzie musiał odpowiedzieć, czy zostały zastosowane środki zalecane w ramach strategicznej oceny w przypadku działań, które mogą powodować negatywne skutki środowiskowe. W kontekście monitoringu skutków środowiskowych Programu, konieczna jest weryfikacja i kontrola raportów o oddziaływaniu planowanych projektów na środowisko, jeśli takowe są wymagane. Ponadto powinny być prowadzone kontrole przeprowadzonych audytów środowiskowych.

Jako długoterminowe wskaźniki zagrożeń/efektów środowiskowych realizacji programu odnoszące się do realizacji programu proponuje się zestaw wskaźników podany poniżej

Tabela 20 Wskaźniki monitorowania efektów i zagrożeń związanych z realizacją programu

Zagadnienie	Wskaźnik
Bezpieczeństwo	Liczba kolizji statków morskich
Jakość wód	Ilość kąpielisk morskich i wodach śródlądowych spełniających wymagania jakościowe
Jakość wód	Liczba kąpielisk kontrolowanych
	Długość cieków wodnych według klas jakości wód
Zmiany klimatyczne	Udział energii odnawialnej w bilansie energetycznym regionu
Ochrona bioróżnorodności	Zmiany powierzchni obszarów ochrony przyrody według typów
	Ilość turystów przypadająca na powierzchnię obszarów chronionych

9. Podsumowanie

Potencjalny wpływ na środowisko wynikający z realizacji Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku będzie niewielki w kontekście obecnej sytuacji środowiska obszaru Południowego Bałtyku. Na przykład rozwój ruchu pasażerskiego lub towarowego nie będzie miał istotnego wpływu pogarszającego obecny stan środowiska Bałtyku. Szczególnie zważywszy, że jednym z celów działań zawartych w Programie jest zwiększenie stopnia zrównoważenia transportu przez wprowadzenie transportu multimodalnego, który z definicji jest rozwiązaniem o charakterze proekologicznym.

Zaproponowany Program ma ogólnie na celu rozwiązanie problemów środowiskowych obejmujących zrzut ścieków oraz poprawę bezpieczeństwa transportu na morzu. Ponadto Program wspiera wykorzystywanie zasobów naturalnych w sposób zrównoważony. Program kładzie nacisk na rozwój dwóch funkcji, do których obszar Południowego Bałtyku jest predestynowany: turystyka i energia odnawialna. Turystyka w połączeniu z energią odnawialną będzie w przyszłości wpływać korzystnie na istniejącą strukturę przestrzenną z rolnictwem oraz gospodarką leśną jako dominantami przestrzennymi. Jednakże te działania powinny być zorientowane na mniej intensywne procesy o mniejszym wpływie na środowisko Bałtyku, zarówno morskiego jak i lądowego. Potencjalne projekty i rozwiązania powinny być planowane starannie, aby nie prowadzić do sytuacji konfliktowych (wiatraki – walory krajobrazowe, szlaki migracji ptaków). Turystyka może być stosunkowo łatwo kontrolowana w aspekcie zasadniczego wpływu na środowisko morza przez bezpośrednie zrzuty ścieków.

Inne działania mające na celu poprawę organizacji niektórych sektorów jak na przykład transportu, powinny również być przeanalizowane pod kątem ich potencjalnego wpływu na środowisko, również pozytywnego.

Większość potencjalnych negatywnych skutków może wystąpić z powodu niewłaściwego planowania lub braku zastosowania środków redukujących te skutki. Jednym z najważniejszych zagrożeń jest możliwość pogorszenia się wody do kąpielii w Bałtyku. Dlatego, w przypadku niektórych priorytetów powinna być zastosowana zasada przezorności, wzmacniająca dalsze kroki procesu planowania w obszarach szczególnie narażonych.

Należy podkreślić rolę lokalnych społeczności w przygotowywaniu planów i programów. Również podnoszenie w środowisku biznesu i administracji roli i ważności środowiska morza bałtyckiego będzie wspomagało realizację większości priorytetów Programu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Niektóre działania w Programie mają na celu podnoszenie wiedzy w zakresie realizacji zasad zrównoważonego rozwoju. Jest to szczególnie istotne w obszarach, na których występują najbardziej cenne ekosystemy i malownicze krajobrazy, a jednocześnie ludność zamieszkująca te tereny opiera swoje dochody na turystyce przy wykorzystaniu tych właśnie walorów dla celów ekonomicznych. Istnieją już przykłady rozwiązania tych potencjalnych konfliktów i Program może również służyć rozwijaniu takich przykładów. Grupy działań zawarte w Programie obejmujące tego rodzaju projekty będą miały istotny pozytywny potencjalny wpływ na środowisko.

Na zakończenie dwie uwagi szczegółowe odnoszące się do dokumentu podstawowego Programu:

1. W odniesieniu do etapu selekcji projektów ważne jest wprowadzenie do kryteriów oceny projektów stwierdzenia: "Projekty wspierane przez Program będą wykazywały cechy zrównoważenia instytucjonalnego, finansowego ale także *środowiskowego* po zakończeniu okresu finansowania."
2. Oczekuje się, że wszystkie projekty przewidziane w Programie będą miały wkład do rozwoju zrównoważonego ekonomicznego i społecznego i będą miały wyraźny wymiar i wpływ ponadgraniczny. Do tego zacytowanego zapisu należy dodać, że te interwencje będą miały także wkład w środowiskowy zrównoważony rozwój obszaru Programu. Należy podkreślić, że w realizacji Programu w obszarze Południowego Bałtyku, gdzie unikalne wartości przyrodnicze dowodzą, jak szczególnie wrażliwy jest ten obszar, kryteria zrównoważonego rozwoju będą zawsze rozumiane jako obejmujące aspekty środowiskowe obok społecznych i finansowych.

Rekomendacje wynikające z oceny

W oparciu o przeprowadzoną ocenę proponuje się wydzielenie w ramach wskazanych priorytetów, planowanych działań o charakterze „miękkim” oraz małych projektów inwestycyjnych. Zasadność przeprowadzenia jednostkowych ocen oddziaływania w poszczególnych przypadkach wynikać będzie ze skali projektu, jego charakteru oraz potencjalnego oddziaływania ponad- lokalnego.

Priorytet 1: Konkurencyjność gospodarcza

Rozwój przedsiębiorczości

- Działaniami o charakterze miękkim będą wszystkie te działania związane z tworzeniem sieci i platform współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy sektorem MŚP, instytucjami naukowo- badawczymi oraz organizacjami poza rządowymi.
- Szczególną uwagę należy objąć działania związane z testowaniem i wdrażaniem międzynarodowych odkryć badawczych w środowiskach biznesowych-dotyczy to niektórych rozwiązań (np. wprowadzenie GMO do produkcji rolnej)- ten rodzaj działań wymagać będzie konsultacji publicznej.
- Działaniami o charakterze małych projektów inwestycyjnych będą projekty parków technologicznych i inkubatorów przedsiębiorczości, w tym może wystąpić oddziaływanie na środowisko w skali lokalnej.
- Integracja szkolnictwa wyższego i rynków pracy
- Działania związane z realizacją celu , mają charakter ”miękki,- są nimi działania w dziedzinie edukacji i szkolenia długo falowego tworzenia współpracy między instytucjami ukierunkowane są przede wszystkim na wymiar społeczny, w perspektywie, długoterminowej, regionalnej i ponadregionalnej mogą przyczynić się do podniesienia świadomości ekologicznej.
- Szczególnej uwagi będą wymagały działania związane ze wzrostem mobilności siły roboczej i przeciwdziałaniem negatywnym procesom na ponadgranicznym rynku pracy- będzie wymagać spójności z zrównoważonymi rozwiązaniami w zakresie komunikacji.
- Dostępność transportowa
- Ponad lokalne działania z zakresu planowania strategicznego wymagać będą wykonania prognoz oddziaływania na środowisko (np. dla studium wykonalności strategii rozwoju transportu w rejonie Południowego Bałtyku) jak również wymagane będą konsultacje publiczne we wczesnym etapie przygotowywania tej strategii.

- Szczególnej uwagi będą wymagały wspólne działania właścicieli infrastruktury, cargo i operatorów transportu związane z poprawą oraz utworzeniem nowych połączeń transportowych. Wynikiem tych działań mogą być projekty inwestycyjne i związana z nimi intensyfikacja ruchu w niektórych miejscach (np. w centrach transportu multimodalnego).

Priorytet 2: Atrakcyjność i wspólna tożsamość

Zarządzanie środowiskiem morza bałtyckiego

- Wypracowanie wspólnych strategii i metod należy do działań miękkich, przyczyni się usprawnienia planowania i zarządzania Strefami Nadbrzeżnymi oraz Obszarem Morskim, co w konsekwencji przyniesie pozytywne skutki środowiskowe. Działania o kierunku planistycznym zapewnią spójność przestrzenną i przyniosą skutki pozytywne w każdym z badanych wymiarów.
- Koordynacja działań w zakresie obniżenia obciążeń środowiskowych oraz przygotowanie i wdrożenie małych projektów pilotażowych wymagać będzie odrębnych ocen w skali lokalnej.
- Oszczędność energii i energia odnawialna
- Działania związane z promocją osiągnąć obszaru Południowego Bałtyku w dziedzinie oszczędności energii oraz energii odnawialnej ma charakter miękki.
- Przygotowanie i wdrożenie wspólnych planów działań w zakresie źródeł energii odnawialnej oraz oszczędności energii oraz przygotowanie małych inwestycji pilotażowych w dziedzinie energii odnawialnej wymagać będą przewidzianej oceny oraz być poddane konsultacji publicznej.
- Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla celów rozwoju
- Działania mające na celu wzmacnianie wiedzy i potencjału oraz organizowanie wspólnych kampanii zmierzających do budowy ponadgranicznych sieci współpracy władz odpowiedzialnych za ochronę i rozwój dziedzictwa przyrodniczo- kulturowego mają charakter miękki i służyć będą wzmocnieniu świadomości społecznej i współodpowiedzialności za środowisko.
- Natomiast działania związane z budowaniem strategii ponad lokalnych ukierunkowanych na rozwój turystyki opartej na dziedzictwie kulturowych i zasobach przyrodniczych oraz kreacja zrównoważonych produktów turystycznych wymagać będzie strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju (np. w przypadku masowych imprez w ponad-regionalnej skali).
- Projektami inwestycyjnymi będą działania związane z przygotowaniem i wdrożeniem małych pilotażowych inwestycji wzmacniających infrastrukturę turystyczną przy ich realizacji mogą wystąpić krótkoterminowe skutki podczas fazy budowy; długoterminowe podczas eksploatacji.
- Inicjatywy społeczności lokalnej
- Charakter miękki będą miały wspólne działania zwiększające udział lokalnych społeczności i instytucji, struktur administracyjnych, mediów oraz organizacji pozarządowych w procesie rozwoju obszaru. Podobnie jak konferencje, seminaria szkoleniowe oraz wizyty studyjne w celu wymiany dobrych praktyk, a także drobne projekty pilotażowe o charakterze społecznym. Prognozowane skutki tych działań są pozytywne w dłuższym horyzoncie czasowych i we wszystkich skalach przestrzennych.

- Szczególnie ważne ze względu na środowisko będą ponadgraniczne festiwale i wydarzenia sportowe, które będą się odbywać w perspektywie wieloletniej. Wymagają one będą określonych zabezpieczeń środowiskowych ze strony władz lokalnych i organizatorów.

10. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Wstęp

Wymagania prawne sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Przygranicznej Południowego Bałtyku (tzw. oceny strategicznej oddziaływania na środowisko) zawarte są zarówno w dyrektywie europejskiej jak i w narodowych ustawach dotyczących ochrony środowiska krajów, w obrębie których znajduje się obszar Programu.

Dyrektywa 2001/42/EC (tzw. Dyrektywa SEA) "w sprawie oceny skutków na środowisko niektórych planów i programów", przyjęta dnia 31 maja 2001 przez Parlament Europejski a 5 czerwca przez Radę Europy, wymaga wykonania oceny oddziaływania na środowisko niektórych planów i programów, które mogą mieć negatywny znaczący wpływ na środowisko. Przygotowany raport o przewidywanych negatywnych skutkach dla środowiska powinien być poddany konsultacjom społecznym, a następnie wyniki konsultacji powinny zostać uwzględnione w końcowej wersji raportu przed jej przyjęciem. Instytucje odpowiedzialne za przygotowanie raportu powinny go udostępnić po przyjęciu oraz poinformować, w jaki sposób ocena środowiskowa została uwzględniona.

Przedmiotem prognozy był dokument bazowy datowany z 9 marca 2007 r. Główna ocena została poprzedzona analizą, czy i w jakim zakresie zapisy tego dokumentu będą wspierały realizację celów umieszczonych w dokumentach strategicznych odnoszących się do problematyki środowiska i zrównoważonego rozwoju

Cele i priorytety programu

Ogólnym celem Programu dla obszaru Południowego Bałtyku jest wzmocnienie zrównoważonego rozwoju Obszaru Południowego Bałtyku. Oznacza to, że Program powinien w szczególności koncentrować się na rozwiązywaniu problemów wspólnych w tym obszarze, na rzecz tworzenia korzystnych warunków dla wzrostu i tworzenia nowych miejsc pracy ponad granicami, a także zapewnienia dobrego środowiska społecznego, kulturowego i przyrodniczego zarówno dla mieszkańców jak i turystów w tym obszarze.

Aby osiągnąć te cele, Program ustalił dwa priorytety:

Konkurencyjność gospodarcza, priorytet koncentrujący się na działaniach promujących integrację rynku gospodarczego i rynku pracy w obszarze Programu, transfer wiedzy oraz know-how pomiędzy prywatnymi i publicznymi aktorami procesów gospodarczych, a także poprawę dostępności

Pod-priorytety: Rozwój przedsiębiorczości, integracja edukacji z rynkiem pracy, dostępność transportowa.

Atrakcyjność i wspólna tożsamość, priorytet koncentrujący się na działaniach promujących zrównoważone wykorzystanie gospodarcze zasobów naturalnych oraz dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki, rozwoju źródeł energii odnawialnej oraz oszczędności energii, zarządzania zagrożeniami środowiskowymi jak również inicjatyw lokalnych wspierających kontakty między ludźmi.

Pod-priorytety: Zarządzanie środowiskiem morza Bałtyckiego, oszczędność energii i energia odnawialna, zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionalnego, inicjatywy społeczności lokalnych.

Pod-priorytety zostały rozpisane na indykatywne grupy działań, które prezentują zakres Programu.

Procedura i metoda oceny

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko ma zwykle do czynienia z dokumentem zawierającym informacje w dużej mierze jakościowe. Ocena może odnosić się do celów, priorytetów lub działań. Im niższy poziom, tym bardziej szczegółowa jest ocena. W przypadku Programu Południowego Bałtyku ocena strategiczna dotyczyła indykatywnych grup działań. Pytanie w ramach procesu oceny było następujące: czy i w jakim stopniu wdrożenie Programu spowoduje negatywny (lub pozytywny) wpływ na:

Zasoby i chłonność,

Ekosystemowość, bioróżnorodność i dziedzictwo przyrodnicze oraz kulturowe.

Również kryteria zrównoważonego rozwoju zostały w ramach oceny wzięte pod uwagę, w szczególności w aspekcie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych.

Procedura prognozy oddziaływania na środowisko miała charakter interaktywny. Stanowiła proces, w którym końcowa wersja dokumentu bazowego powstała jako wynik współpracy dwóch zespołów:

Wspólnego Komitetu Programującego współpracującego z ekspertami nad dokumentem bazowym oraz

zespołu autorów prognozy, oceniającego ten dokument z punktu widzenia oddziaływania na środowisko oraz zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zgodność programu z dokumentami

W prognozie przeprowadzono analizę zgodności z dokumentami strategicznymi na poziomie międzynarodowym – Agenda Bałtyk 21, poziomie krajowym – strategii zrównoważonego rozwoju i polityki środowiskowe krajów objętych programem oraz na poziomie regionalnym – strategii i dokumenty związane z rozwojem poszczególnych obszarów. Nie stwierdzono rozbieżności i konfliktów na poziomie celów i priorytetów. Wykazano natomiast zgodność celów programu z tymi dokumentami w zakresie rozwoju energii odnawialnej i poprawy bezpieczeństwa środowiskowego. Analiza tych dokumentów pozwoliła ponadto na określenie ważności kryteriów przeprowadzonej oceny.

Stan środowiska

Morze bałtyckie charakteryzuje się znacznymi zmianami stanu środowiska spowodowanymi presją działalności człowieka. W analizie obszaru południowego Bałtyku powinny uwzględniono następujące problemy mające potencjalny związek z realizacją ocenianego programu:

- Oddziaływanie przemysłu i transportu w obszarach miejskich,
- Zanieczyszczenie wywołane nawożeniem w strefach nadbrzeżnych,
- Bezpośredni zrzut ścieków w rejonie strefy nadbrzeżnej,
- Zanieczyszczenia priorytetowe, zanieczyszczenia niebezpieczne (spowodowane działaniami na morzu, w portach oraz przemysłowymi), usuwanie środków chemicznych z rejonów powojkowych,

- Eutrofizacja (spowodowana wysokimi ładunkami azotu i fosforu),
- Zmiany ekosystemów
- Jakość wody do kąpieli.

Stwierdzono, że stan środowiska w przedmiotowym obszarze jest w większości przypadków zadowalający z uwagi na zachodzące w środowisku korzystne zmiany, będące wynikiem podejmowanych działań w ramach prowadzonej polityki ekologicznej. Do istotnych problemów należy zaliczyć eutrofizację oraz zagrożenia związane ze zwiększającym się ruchem transportowym.

Wyniki oceny

Przeprowadzona analiza wykazała, że wdrożenie działań Programu może w niektórych przypadkach powodować negatywny wpływ na środowisko. Takie niekorzystne skutki mogą wystąpić w skali krótkoterminowej oraz lokalnie – zarówno w aspekcie wpływu na zasoby środowiska i/lub chłonność środowiska jak i wpływu na ekosystem, bioróżnorodność oraz na dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Jednakże o wiele bardziej znaczące jest wystąpienie korzystnych skutków środowiskowych o charakterze długoterminowym i ponadlokalnym. Będzie to korzystny wpływ zarówno na zasoby środowiska i/lub chłonność środowiska jak i na zachowanie ekosystemów, bioróżnorodności oraz dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Z uwagi na to, że mogą wystąpić niekorzystne skutki, należy w ramach Programu wdrożyć odpowiedni system kwalifikowania projektów w celu zredukowania tych skutków do minimum.

Monitoring

Zaproponowany zakres monitoringu dotyczącego wypełnienia wymogów środowiskowych jest związany bezpośrednio z grupami działań wyszczególnionymi w tabeli oceny. W szczególności monitoring będzie musiał odpowiedzieć, czy dla poszczególnych grup działań zostały zrealizowane zalecane środki, tam, gdzie wskazano na potencjalne negatywne skutki dla środowiska.

Wnioski i rekomendacje

Południowa część morza bałtyckiego z regionami otaczającymi wybrzeże stanowi unikalny malowniczy obszar. Zgodnie z pierwotnym celem Programu dotyczącym wzmocnienia zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku Program może proponować rozwiązania, które umożliwią tworzenie takich form ochrony przyrody, które zapewnią z jednej strony właściwe utrzymanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego a z drugiej nie będą ograniczały rozwoju lokalnych społeczności. Innymi słowy, problem polega na uzupełnieniu istniejących obszarów chronionych obszarami o takiej formie ochrony, która będzie spójna z ideą zrównoważonego rozwoju. W krajach uczestniczących w Programie podjęto już takie działania. Tworzenie obszarów włączanych do sieci NATURA 2000 jest jednym z możliwych sposobów realizacji takiego podejścia.

Taki sposób będzie wspierał rozwiązywanie problemów, które są powszechne w obszarach styku ochrony przyrody z tendencjami rozwojowymi lokalnych społeczności. Z jednej strony

tradycyjne działania ochronne mają na celu ograniczenie antropopresji na chronione obiekty, z drugiej zaś mieszkańcy dążą do wyciągnięcia korzyści z posiadania tego typu obiektów.

Należy podkreślić, że wzmocnienie i stymulowanie rozwoju w kierunku innowacyjności, wykorzystanie wiedzy i rozwój społeczeństwa informacyjnego w ramach wdrożenia Programu będzie miało w znacznym stopniu pośredni pozytywny wpływ na środowisko. Zatem, z punktu widzenia kryteriów środowiskowych, tego typu działania są szczególnie ważne i powinny być w Programie traktowane priorytetowo.

11. Literatura

- Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego – “Bałtyk 21” Seria Bałtyk 21 Nr 1/98: Przyjęta na 7. Sesji Ministerialnej Rady Państw Morza Bałtyckiego w Nyborgu, 22-23 czerwca 1998 roku
- Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego – “Bałtyk 21” Seria Bałtyk 21 Nr 1/98: Przyjęta na 7. Sesji Ministerialnej Rady Państw Morza Bałtyckiego w Nyborgu, 22-23 czerwca 1998 roku
- Danish Government, 2001, A shared future - balanced development Denmark's national strategy for sustainable development 2001
- European Environment Agency, Directorate-General Joint Research Center, 2006, Urban Sprawl in Europe - The ignore challenge, EEA report, No 10/2006
- European Commission, 2007 Atlas Bathing water quality, electronic information <http://ec.europa.eu/water/cgi-bin/bw.pl>, 25.03.2007
- German Council for Sustainable development, 2002 Perspectives for Germany Our Strategy for Sustainable Development,
- Government Communication 2001/02:172 Sweden's National Strategy for Sustainable Development 2002, Ministry of the Environment, Stockholm, Sweden
- Government of the Republic of Lithuania, Resolution No1160 on the Approval and Implementation of the National Strategy for Sustainable Development September 11, 2003, Vilnius.
- HELCOM, 2006, Maritime Transport in the Baltic Sea, Draft HELCOM Thematic assessment in 2006, HELCOM Stakeholder Conference on the Baltic Sea Action Plan, Helsinki, Finland, 7 March 2006
- Helsinki Commission,. 2004 The Fourth Baltic Sea Pollution Load Compilation (PLC-4) Baltic Sea Environment Proceedings Mo 93, 2004 Baltic Marine Environment Protection Commission, Erweko Painotucte Oy, Finland
- Huhta H-K., Rytikomem J., Sassi J., 2007, Estimated nutrient load from waste waters originating from ships in the Baltic Sea region, VTT Technical Research Centre of Finland, JULKAISIJA-UTGIVARE-PUBLISHER
- Polityka Ekologiczna Państwa Na Lata 2007-2010 Z Uwzględnieniem Perspektywy Na Lata 2011-2014 Warszawa, grudzień 2006 Ministerstwo Środowiska
- Sieć na rzecz Ekologizacji Programów Rozwoju Regionalnego 2006 Podrecznik do Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko *dla polityki spójności na lata 2007-2013, Ministerstwo Środowiska, (tłum)*
- The Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 (the 1992 Helsinki Convention)